

Nytt fra

ØSTMARKA

Medlemsblad for Østmarkas Venner 55. årgang Nr. 1/2021

*Årsmøte 20. april
Nye reservater i Østmarka
Ny rapport om nasjonalparken*

Trollstor trafo truer turområdet Grønmo

Av Helga Gunnarsdóttir

Lederen har ordet:

Selv om vi er glade for markaloven, blir vi stadig vekk minnet om dens utilstrekkelighet. Loven har et generelt forbud mot bygge- og anleggstiltak, men også en rekke unntak. Skogbruket er unntatt, og det innebærer at både hogst og bygging av skogsbilveier kan fortsette som før. Både nye veier og utvidelse og utretting av gamle veier er tillatt. Idrettsanlegg kan anlegges etter søknad gjennom en reguleringsplan. Unntatt fra forbudet er også «offentlige infrastrukturprosjekter som vegger, jernbane, dammer, vannforsynings-systemer, kraftledninger mv». Det siste har vi fått føle på i flere år.

I fjor ble Østmarka truet av planer om en motorvei i Markas østre randsoner og en tverrgående tunell fra Nordre Follo til Lillestrøm. Disse planene ser nå heldigvis ut til å være skrinlagt – i hvert fall for en stund – men da dukket en sak vi har jobbet med i flere år opp igjen: En enorm transformatorstasjon og nye høyspentledninger i nærheten av Grønmo. For å ta det positive først: Vi har forhindret at en meget plasskrevende trafostasjon blir anlagt ved de idylliske Trollvanene rett sør for FOD-gården. Da saken var på høring for tre år siden, stod vi igjen med to vanskelige valg: En kompakt stasjon som ville bli ganske godt skjult i dalsøkket øst for Liåsen (Alternativ B) og en tilsvarende og meget eksponert stasjon på nordsida av Liåsen ved Grønmo (Alternativ A).

Grunnen til at Østmarkas Venner og Naturvernforbundet i Oslo og Akershus (NOA) – i valget mellom pest og kolera – valgte den østlige lokaliseringen (B), var at trafostasjonen da ville bli liggende nede i en liten dal og være mye mindre synlig fra Marka. Denne lokaliseringen medfører også at ledningsnettet blir liggende lavere i terrenget, og det trengs mindre inngrep, da en slipper å anlegge en ekstra høyspentmast over Liåsen. I tillegg kommer at den foreslåtte reguleringsplanen for Grønmo innebærer forslag om inngrep i det samme området, blant annet en parkeringsplass og opprustning av veien inn til Grønmo sør, for å øke tilgjengeligheten til Marka.

Grunnen til at vi ikke ønsket alternativ A var at miljøulempene for friluftslivet var vesentlig større enn for alternativ B, noe Statnetts miljøutredning også dokumenterte. Alternativet medførte også større inngrep for å fremføre og ferdigstille høyspentlinjene – som det blir to av i dette alternativet. Miljøutredningen påpekte også at selve Liåsen er et mye brukt rekreasjonsområde for lokalmiljøet, og at transformatorstasjonen og høyspentmastene ville påvirke dette negativt.

ØV og NOA understreket at den planlagte Grønmo friluftspark, som skal anlegges med et bredt spekter av aktiviteter og rekreasjonsmuligheter, er et meget viktig tilleggsmoment

Nytt fra Østmarka – Medlemsblad for Østmarkas Venner

Utgiver: Østmarkas Venner,
Postboks 85 Nordstrand, 1112 Oslo
Ansvarlig redaktør: Helga Gunnarsdóttir
Redaktør: Bjarne Rosjø
e-post: Bjarne.rosjo@brmedia.no

Forsidebilde: *Solnedgang over nasjonalparken sett fra Tonekollen i februar 2021.*

Foto: Glenn Svendsen
Grafisk design, repro og trykking: 07 Media – 07.no
Opplag: 4 500
Frist for stoff til neste nr. er 1. april 2021

som ikke var belyst i konsekvensutredningen. Parken vil være et nyskapende prosjekt som skal gi et solid løft for befolkningen i omkringliggende bydeler som Mortensrud og Bjørndal. Vi var derfor meget bekymret for at alternativ A ville forringe friluftsparken som rekreasjonsområde. Denne trafostasjonen med tilhørende høyspentmaster ville nemlig ruve over området og sterkt forringe opplevelsesverdiene i den planlagte parken.

Nå har NVE lagt planene for den «trollstore» trafoen og høyspentmastene ut på ny høring med frist 29. mars. På grunn av motstand fra naboer har Statnett og Elvia trukket alternativ B og lagt fram et revidert forslag basert på alternativ A. Det ser nå ut til at både Statnett og NVE nesten har glemt friluftslivsinteressene i Østmarka og planene for Grønmo friluftspark. Da ØV nylig hadde et eget møte med Statnett og Elvia, virket det som om de store friluftslivsinteressene og friluftsparken til dels kom som en overraskelse. Og på det digitale høringsmøtet 18. februar la heller ikke etatene i sine innlegg særlig stor vekt på friluftslivet!

Etatene argumenterte for at det kun var ØV og til dels Oslo kommune som hadde innvendinger mot alternativ A. De hevdet at Oslo kommune hadde vært mest opptatt av adkomsten og at trafoen ikke skulle berøre den gamle søppelfyllinga. Men byråd Hanna E. Marcussen skriver da vitterlig i byrådets høringsuttalelse i januar 2018: «Dersom inngang av de tidligere vurderte alternativ har

mindre negative konsekvenser for friluftsliv og byutvikling enn de to foreliggende, mener Oslo kommune at alternativ B er å foretrekke fremfor alternativ A».

Statnett har nå endret adkomsten, og trafoen blir trukket lenger inn i Liåsen. At dette medfører større sprenging, at større deler av nærskogen blir totalt ødelagt, og at en meget viktig adkomst for beboerne til Østmarka blir borte, tallet tilsynelatende ikke så tungt. I spørsmålsrunden ba NVE dog høringsinstansene om å belyse ulempene i den kommende høringen. Som om vi ikke har gjort det før ...

Det som også kom fram på møtet, var for eksempel at den lokale barnehagen som bruker Liåsen så å si hver dag, ikke hadde fått med seg høringa for tre år siden. Deres interesser er derfor ikke blitt ivaretatt. Flere naboer som blir mye mer berørt av alternativ A, og får nærskogen sin ødelagt, er nå på banen, da det kun ser ut til at naboene ved alternativ B er blitt hørt til nå.

Siste ord er ikke sagt, og vi vil i høringssvaret atter en gang forsvare beboere og friluftsfolket i Grønmo-området. Disse har i flere tiår levd med ei søppelfylling, fortsatt må vi leve med gjenbruksstasjonen, og nå ser det ut til vi kan få en trollstor trafostasjon på kjøpet – som takk for tålmodigheten. På tross av markaloven – kampen for friluftslivet ved Grønmo i Østmarka ser aldri ut til å ta slutt!

Styret i Østmarkas Venner 2020–2021

Leder: Helga Gunnarsdóttir 959 92 349

Sigmund Hågvar 917 14 510
Bente Lise Dagenborg 419 22 941
Ingunn Lian Nylund 949 82 006
Bjørnar Thøgersen 416 25 025

Nestleder: Johan Ellingsen 909 21 568

Kristin Lund 957 09 166
Varamedlemmer: Bjørn Bakke 915 19 716
Rolf Kristian Medbøe 454 06 262
Jonas Ramsrud 994 15 407

Medlemsregister og regnskap: Ingunn Lian Nylund 949 82 006

E-post til styret og ansatte: fornavn@ostmarkasvenner.no

Eriksvann: Et område som er rikt på opplevelser, med gammel naturskog på åsene – og som egner seg fint i en nasjonalpark. Foto: Anders Rinvoid.

Nasjonalpark i Østmarka: – En gave til naturen og kommende generasjoner

Tekst: Bjarne Røsjø

Store deler av Østmarka har både fantastiske naturverdier, verdifulle kulturminner og er viktig for turfolkets friluftsliv. Disse områdene hører opplagt hjemme i en todelt nasjonalpark, viser høringsuttalelsen som Østmarkas Venner sendte til Fylkesmannen i Oslo og Viken 15. desember.

Den daværende Fylkesmannen (nå: Statsforvalteren) i Oslo og Viken startet i begynnelsen av oktober 2020 den formelle verneprosessen som skal føre fram til en nasjonalpark i Østmarka. Dette utløste en stor aktivitet i styret i Østmarkas Venner, som

i løpet av høsten gjennomførte seks store befaringer og sammenstilte en omfattende dokumentasjon av kulturminner i de områdene som kan være aktuelle for en nasjonalpark eller en annen verneform.

– Vi visste jo på forhånd at Østmarka har variert og spennende natur. Men i løpet av denne prosessen fikk vi befart områder vi ikke kjente så godt fra før, og nå vet vi at Østmarka er enda mer verdifull enn vi ante fra før. Nasjonalpark er den eneste egnete verneformen som på en varig måte vil kunne sikre et større og relativt intakt skoglandskap, forteller ØVs styreleder Helga Gunnarsdóttir.

Nasjonalpark – den beste verneformen

ØV understreker i høringsuttalelsen at markaloven ikke regulerer skogbruket, bortsett fra at det er meldeplikt for hogst og begrenning av hogstflatenes areal til 30 dekar i Østmarka. Det er derfor fullt tillatt å forlenge skogsbilveinettet inn i de siste veiløse terrengene i Østmarka og hogge der.

– Det er bare vern som nasjonalpark eller tilsvarende som kan stoppe bygging av nye veier og kraftlinjer samt hogst og andre inngrep. Med økende innflytting til Oslo og kommunene rundt blir Østmarka stadig mer verdifull som område for rekreasjon og friluftsliv, påpeker ØV i sin høringsuttalelse.

Todelt nasjonalpark

ØVs kartlegging viser at det er store verneverdier på begge sider av kraftlinja som går igjennom Østmarka i nord/sør-retning. Men selve kraftlinja hører ikke hjemme i en nasjonalpark, og ØV ber derfor Fylkesmannen om å ta stilling til muligheten for en todelte nasjonalpark. Flere eksisterende verneområder er delt, blant annet Dovrefjell-Sunndalsfjella nasjonalpark og Breheimen nasjonalpark.

ØV understreker i høringsuttalelsen at Østmarka naturreservat er selve «juvelen i kro-

nen» i Østmarka. – ØV har fått mange innspill om at Østmarka naturreservat må bevares som et reservat, med dagens verneforskrifter, understreker Gunnarsdóttir.

Klima- og miljødepartementet har gitt klare føringer for at veiene til Vangen og Rausjø samt de gamle demningene i Rausjøen, Mosjøen og Børtervann skal opprettholdes, og ØV støtter dette fullt ut. Men den viktige dammen i Svartoren er dessverre uteglemt i prosessen så langt.

– Vi ber om at Fylkesmannen går inn for å opprettholde dagens demning og vannspeil også her, skriver ØV.

Naturskog og rødlistearter i Rausjømarka

ØV kommenterer først den delen av utredningsområdet (Rausjømarka) som ligger på kommunal grunn i Enebakk og Nordre Follo, mellom kraftlinja i vest og Østmarka naturreservat i øst. ØV konstaterer at dette området har kvaliteter som gjør at det åpenbart hører hjemme i en nasjonalpark.

Her er det mye naturskog som aldri er blitt flatehogd, og der skogbruket ikke har endret skogens naturlige sammensetning eller økologiske prosesser i vesentlig grad. En god del av skogen er 100-120 år gammel, og særlig i den sørøstlige delen av utredningsområdet er det skog som er eldre enn 120 år.

I området er det registrert 28 naturtyper, særlig gammel barskog og myrer, samt en rekke rødlistearter. Rausjø-vassdraget er av særlig interesse på grunn av både edelkreps og elvemusling.

Kulturminne: Sett fra nedsiden ser demningen ved utløpet av Rausjø ut som den må ha gjort tidlig på 1800-tallet. Foto: Lise Henriksen.

Kulturminner, friluftsliv og hytter i Rausjømarka

Østmarkas Venner er uenige i at Rausjøgrenda er sterkt berørt av inngrep og at det derfor er lite aktuelt å innlemme området i en nasjonalpark. Det som er blitt kalt «inngrep» er for det meste verneverdige kulturminner etter flere hundre år med bosetting, fløting, sagbruksvirksomhet og setring.

– Disse kulturminnene er en berikelse som gir nasjonalparken og opplevelseskvalitetene økt verdi. Vi mener at det er i tråd med både naturmangfoldlovens ånd og bokstav, og gjeldende praksis, at kulturminnene innlemmes i nasjonalparken, mener ØV.

Rausjømarka er mye brukt til rekreasjon og naturopplevelse og byr på merkede og umerkede stier, skiløyper som er populære om vinteren, og innsjøer hvor folk kan gå på skøyter eller fiske. Flere steder er det fine utsiktspunkter.

Også Vangen markastue og leirskole, Skjelbreia og to DNT-hytter (Bøvelstad og Øvresaga) ligger i dette området. Den gamle skogsbilveien til Vangen – som er stengt med bom – er populær for barnefamilier med barnevogn, de som sykler, og for eldre som ikke går stiene lenger. Rausjømarka har også fem speiderhytter. Det er en selvfølge at nasjonalparken skal ivareta alle disse verdiene, mener ØV.

Det er flere enkle hytter i Rausjømarka som er regulert av markaloven og disse trenger ikke ytterligere regulering, mener ØV. Hyttene er godt integrert i landskapet, og hytteeierne må sikres fortsatt kjøreadgang på bomveiene.

Kartlegging som kan føre til vern

For de øvrige delene av området som skal utredes, i Nordre Follo og Oslo, har ØV utarbeidet seks faktaark som sammenstiller natur-, landskaps-, og kulturverdier, samt verdier for friluftslivet. Faktaarkene har også forslag til avgrensning og verneform. Faktaarkene bygger på ØVs egne befaringer, kart over skogens alder og treslag, kartlagte naturtyper og rødlistarter og fakta om kulturminner.

Sandbakken-Eriksvann har mange naturverdier og må bli den vestre delen av en todelt nasjonalpark. Her ligger også en verdifull mulighet til å binde sammen nasjonalparken øst for kraftlinjen med Spinneren fri-

En «gammeldags» blomstereng er et vakkert syn. Her er vi ved Øvresaga, Turistforeningens ubetjente hytte i Rausjøgrenda. Foto: Espen Bratlie.

luftslivsområde. Det vil styrke økologiske funksjoner på landskapsnivå og dessuten ha stor betydning for friluftslivet.

Langvannsbrenninga til Sør-Elvåga er et opplevelsesrikt og vakkert naturområde uten inngrep og har store opplevelseskvaliteter for friluftslivet. Området bør vurderes innlemmet i den vestre delen av Østmarka nasjonalpark sammen med Spinneren. Alternativt egner området seg godt for vern etter § 11 i markaloven.

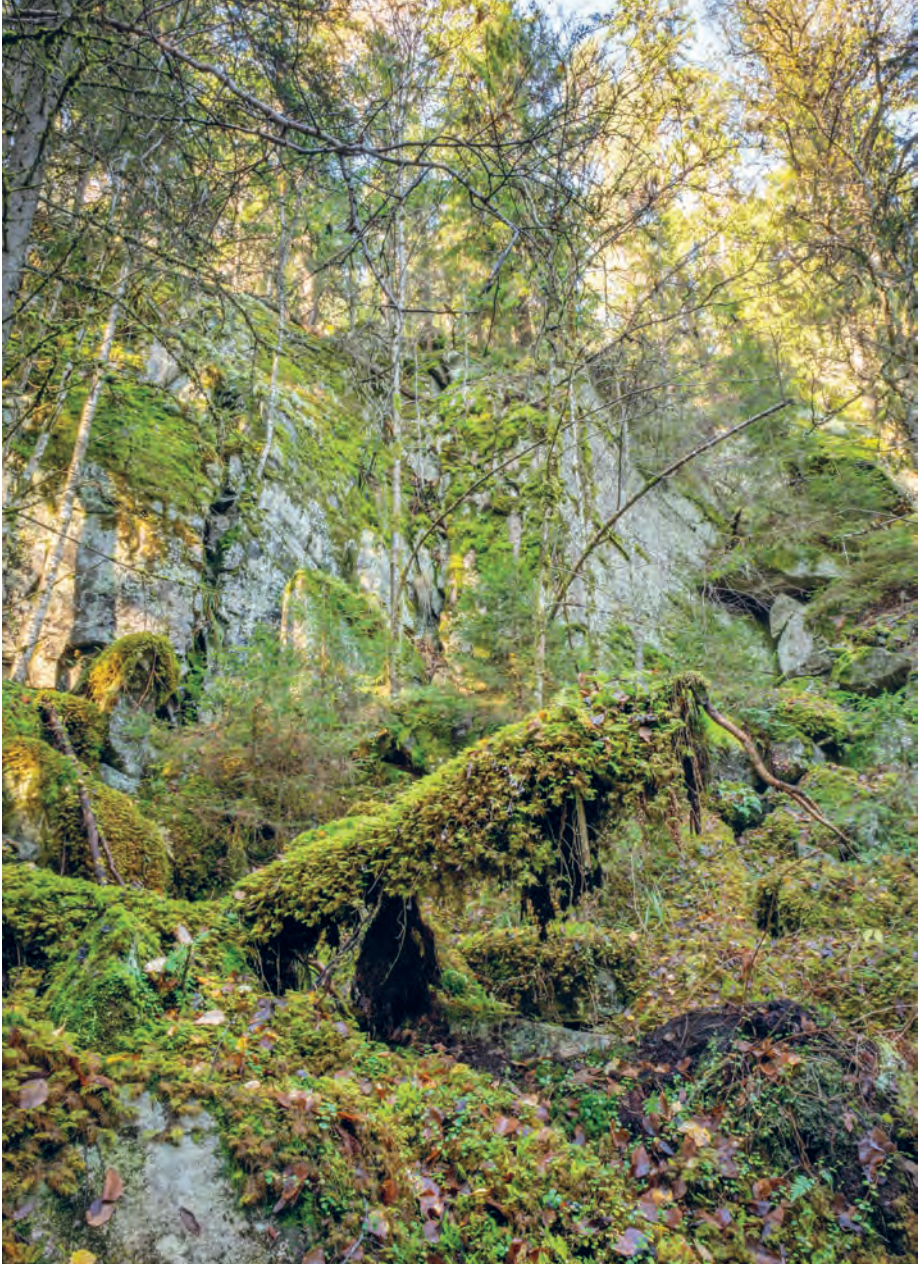
Trolldalsåsen og Trolldalen er et naturskjønt område med store kontraster i landskapet. Området har naturverdier og opplevelseskvaliteter som kvalifiserer for vern etter § 11 i markaloven eller som nasjonalpark.

Bremsrudåsen og Revehidalen byr på stillhet og ro, utsikt og åpne furukoller. Området har naturverdier og opplevelseskvaliteter som kvalifiserer for vern etter § 11 i markaloven. En liten del av området bør vurderes vernet som reservat.

Områdene øst for Hauktjern friluftslivsområde har gammel skog, høytliggende åser, små sprekkedaler og bergvegger, samt en rekke nydelige fossefall. Området er uten tekniske inngrep og stiene er ikke slitt. Området har naturverdier og opplevelseskvaliteter som kvalifiserer for vern etter § 11 i markaloven eller som nasjonalpark.

En gave til framtidens generasjoner

ØV er opptatt av at nasjonalparken og øvrige verneområder skal få en god og lang-

Trollaldalen: Vill, vakker og snart vernet? Foto: Bjørnar Thøgersen.

Vinterstemning på Simmingsmyr, rett øst for Eriksvann. Foto: Sigmund Hågvar.

siktig forvaltning som tar vare på naturen og sikrer områdene og opplevelsesverdiene for framtidige generasjoner. Her må vernemyndighetene se inn i glasskula både i et 50-års perspektiv og flere hundreår framover, mener organisasjonen. Dagens enkle friluftsliv, inkludert maskinpreparering av skiløyper, bør i all hovedsak kunne fortsette også når området blir nasjonalpark. ØV mener derfor at utøving av friluftsliv bør være et delmål i nasjonalparken. Vernet skal legge til rette for et enkelt, naturvennlig friluftsliv med lite teknisk tilrettelegging.

Det finnes allerede flere naturlige innfallsporter til en framtidig nasjonalpark. Fra disse kan forvaltningsmyndigheten kanalisere ferdsel fra besøkende (turister) til tilrettede stier som er egnet for økt besøk.

De eksisterende nasjonalparkene har besøksstrategier som bygger på et enkelt prinsipp,

som også må gjøres gjeldende i Østmarka nasjonalpark: «Dersom det er motstridende målsettinger mellom ivaretagelse av verneverdiene, tilrettelegging for de besøkende og lokal verdiskaping, skal ivaretagelse av verneverdiene tillegges størst vekt».

Østmarkas Venner minner også om at Det internasjonale Naturpanelet har påpekt at truslene mot naturmangfoldet er like viktige som klimautfordringene. Vern av natur er derfor et meget viktig tiltak.

- En nasjonalpark i Østmarka vil være vår gave til naturen og til framtidens generasjoner, oppsummerer Helga Gunnarsdóttir.

Den fullstendige høringsuttalelsen, med en oppsummerende tekst og åtte pdf-bilag, ble publisert på nettsiden <https://www.ostmarkasvenner.no/> 17. desember 2020. Alle bildene til denne artikkelen er hentet fra høringsuttalelsen.

Gammelskog sør for Eriksvann, med svartspettens «stabburstre». Foto: Sigmund Hågvar.

Mange støtter tanken om en nasjonalpark i Østmarka

Tekst: Helga Gunnarsdóttir

Fylkesmannen i Oslo og Viken mottok nesten 60 høringsuttalelser til verneprosessen om nasjonalpark i Østmarka, fra både privatpersoner, organisasjoner og myndigheter. Her er et knippe sitater fra noen av uttalelsene.

Bystyret i Oslo fattet 6. mars 2013 et vedtak som viste at det var bred politisk støtte for en nasjonalpark i Østmarka, og denne støtten er like sterk i dag.

I løpet av høringsprosessen har også mange andre uttalt seg om nasjonalparken. Her er et knippe sitater fra noen av høringsuttalelsene.

Sabima:

– Sabima støtter med stor glede opprettelse av Østmarka nasjonalpark! Lavlandsnatur er underrepresentert i naturvernet i Norge, og det vil være mange positive sider ved en bynær nasjonalpark. Bynære naturverdier i et rikt område som Østmarka er samtidig også under press, så opprettelse av nasjonal-

park er et viktig bidrag for å bevare naturmangfold.

WWF Verdens naturfond:

- Østmarka er et naturområde med store og viktige naturverdier som må tas vare på for både oss og ikke minst for kommende generasjoner, og en nasjonalpark her vil fylle mangler i nasjonalparksystemet og bidra til å oppfylle målet om et representativt vern av norsk natur. Det er også positivt at Østmarka ligger så tett inntil Oslo, da et varig vern vil kunne bidra betydelig til folkehelsen og livskvaliteten til et stort antall mennesker

Oslo og Omland Friluftsråd (OOF):

- OOF mener at Østmarka nasjonalpark kan bli en bynær og brukspreget nasjonalpark. Selvsagt skal naturmangfoldlovens krav til naturkvaliteter, inngrep og størrelse oppfylles, men det må være rom for nyskaping, nytenking og pragmatiske løsninger. Nå har vi en historisk sjanse til både å oppfylle siste mulighet for en nasjonalpark i lavereliggende skogsområder, og samtidig å sikre formålet i markaloven om å fremme og tilrettelegge for friluftsliv, naturopplevelse og idrett og å bevare et rikt og variert landskap og natur – og kulturmiljø med kulturminner.

Naturvernforbundet i Lørenskog:

- Naturvernforbundet i Lørenskog (NiL) støtter 100 % det viktige arbeidet som Fylkesmannen i Oslo og Viken har startet opp med sikte på å få etablert en ny nasjonalpark i Østmarka.
- Ettersom naturreservater har det høyeste nivået av vern, må disse opprettholdes som

naturreservater for bl.a. å beskytte det biologiske mangfoldet.

Naturvernforbundet i Oslo og Akershus (NOA):

- NOA støtter helhjertet at utredningsområdet gis et varig vern mot ytterligere tekniske inngrep og kommersielt skogbruk. I tillegg til utredningsområdet, bør det sikres en korridor nordover mellom Østmarka NR og Ramstadslottet NR.

Lørenskog kommune:

- En nasjonalpark vil sikre vern av Østmarkas mange verdier for kommende generasjoner. Dette er i tråd med Lørenskog kommunes visjon: Lørenskog – grønn, trygg og mangfoldig. Samtidig må det forventes økt bruk. Tiltak for å redusere bruken i de mest sårbare naturområdene, bør derfor vurderes.

Nordre Follo kommune:

- Kommunen er positiv til at hele det foreslåtte utredningsområdet som omfatter Nordre Follo kommunes eiendom (Krokholmarka), omfattes av fremtidig vern.
- Området ved Krokhol golfbane, som har umiddelbar adkomst via Enebakkveien, foreslås vurdert som mulig lokalitet for et eventuelt nasjonalparksenter.

Kommunen peker også på at grusveien mellom Krokhol og Skjelbreia må bevares fordi den vinterstid er en mye brukt skiløype som må bevares, og fordi det er etablert en tilrettelagt fiskeplass for bevegelsehemmede ved vannet Tretjerna. Demningen i Svartoren må beholdes av hensyn til friluftslivet, og vernebestemmelsene må sikre at det eksisterende skiløypenettet fortsatt skal kunne prepareres med stor maskin.

Rausjømarka Vel:

- Ingen av de organisasjonene eller partiene som ønsker en nasjonalpark i Østmarka, argumenterer for at det bør bli vanskeligere å være hytteeier i Østmarka ... For å unngå at en streng fortolkning av naturmangfoldloven skal gi uønskede konsekvenser, bør det fastslå i en eventuell verneforskrift at rettighetene skal opprettholdes.

Akershus Bondelag:

- Dersom det skulle være aktuelt å ta med privat eid skog, må det skje gjennom ordningen med frivillig vern av skog.
- Det kan diskuteres om det foreslåtte oppstartsarealet egentlig er i minste laget for en nasjonalpark.

Oslo Skikrets:

- Det bør være mulig å komme overens med Oslo kommune om en forvaltning av skogen i Østmarka som sikrer den mot flatehogst uten å måtte gå veien rundt en kompliserende nasjonalpark.

Skiforeningen:

- En forutsetning for å kunne akseptere vern er at det ikke legges hindringer på det enkle friluftslivet.

NOTS Oslo:

- Vi sier ja til nasjonalpark i Østmarka åpen for et aktivt friluftsliv – nei til utestenging og nye konflikter. Med en sterkt voksende befolkning på alle kanter av Østmarka er det viktig at det aksepteres bruk og tilrettelegging for et aktivt friluftsliv: turgåere, joggere, skiløpere og terrengsyklistere – alle må være velkomne! Det må kunne tilrettelegges løyper både for turer, trening og konkur-

ranser. Oppnår man dette vil vi være fornøyde.

Stiftelsen Østmarkskapellet:

- Vi ser med glede på initiativet til å opprette nasjonalpark i Østmarka. Det vil kunne øke attraksjonen for Østmarka som rekreasjonsområde og sted for gode naturoplevelser. Vi merker oss også positivt at Fylkesmannen tar til orde for å sikre bruk og drift av allerede eksisterende hytter og serveringssteder.

Norsk Ornitologisk Forening avd. Oslo og Akershus:

NOF OA slutter helhjertet opp om arbeidet med å etablere nasjonalpark i Østmarka. Vi støtter at dette skal bli en brukspark der enkelt friluftsliv og forsiktig tilrettelegging i form av stier og løyper skal fortsette omtrent som i dag. Nasjonalparken må likevel ha strenge bestemmelser for å skille den fra det ordinære markaverret. Det viktigste er et forbud mot skogsdrift, det vil si hogst og bygging av skogsbilveger, samt et totalforbud mot jakt. For øvrig slutter vi oss til Østmarkas Venners utmerkete innspill, der arealer som bør tas med i verneområdet er begrunnet på en meget grundig og god måte.

Kommunestyret i Enebakk vedtok 14. desember 2020, med 16 mot 11 stemmer, en uttalelse som var negativ til nasjonalparken. Vedtaket går blant annet ut på at «området som foreslås er tilstrekkelig ivaretatt gjennom Markaloven. Forslag til vern frafalles».

Vintermorgen på Trolldalsåsen – snart i en nasjonalpark? Foto: Helga Gunnarsdóttir

Nye naturreservater i Østmarka

Av Bjarne Røsjø

Østmarka fikk sitt tredje naturreservat i november 2020 og ligger an til å få enda et reservat i løpet av 2021. – De to nye reservatene er preget av mye gammel skog og er til dels spektakulære, forteller Losby Bruks skogbestyrer Erling Bergsaker.

Området Tretjernhøla i Lørenskog ble 27. november 2020 vernet som naturreservat etter naturmangfoldloven ved en kongelig resolusjon, det vil si med en beslutning fattet av Kongen i statsråd. Samtidig er også et

område rundt Styggvannet i Lørenskog i ferd med å bli vernet, som det fjerde naturreservatet i Østmarka. Begge områdene tilhører Losby Bruk, som har tilbudt dem under ordningen med frivillig vern.

Tretjernhøla er mest besøkt om vinteren, da mange fryder seg i den vakre skiløypa mellom Skålsjøen og Drettvann. Foto: Bente Lise Dagenborg.

vassdalen blir fredet i 2021. Jeg minner om at det er nesten 20 år siden sist et område i Østmarka ble vernet som reservat. Det er meget prisverdig at Losby bruk har lagt fram disse områdene gjennom ordningen for frivillig vern, sier Østmarkas Venners styreleder Helga Gunnarsdóttir.

Tretjernhøla med skiløype

Det nye Tretjernhøla naturreservat, tre-fire kilometer sør for Losby Gods mellom Skålsjøen og Drettvannet, er et sammensatt område hvor det sentralt ligger et myrlandt areal med tre tjern. Formålet med vernet er å bevare et forholdsvis urørt område med gammel gran- og furuskog, med innslag av rike og fuktige plantesamfunn og mye død ved. Området utgjør samtidig en viktig viltbiotop, framgår det av verneforskriften.

Verneforskriften fastslår blant annet at ingen må foreta seg noe som forringer verneverdiene som er angitt i verneformålet. Det betyr blant annet at det er forbudt å fjerne planter, sopp og lav fra området. Det er heller ikke lov med bålbrekking, større arrangementer, eller andre tiltak som kan endre naturmiljøet.

Vernebestemmelsene er derimot ikke til hinder for sanking av bær og matsopp eller jakt, fangst og fiske i samsvar med gjeldende lovverk. Vedlikehold av eksisterende stier er også tillatt.

Dette området er mest besøkt om vinteren, fordi den populære og snøscooter-preparerte

– Våre interne miljøregistreringer tydet på at det var knyttet spesielle miljøverdier til disse to områdene, så derfor falt det naturlig for oss å tilby dem som naturreservater. I tillegg er det vanskelig å drive hogst i deler av området rundt Styggvannet, forteller Erling Bergsaker.

Østmarkas Venner setter stor pris på at Losby Bruk har foreslått to nye naturreservater.

– Vi jubler over at enda en liten perle i Østmarka ble reddet for framtida i november 2020, og så gleder vi oss til at også Stygg-

De som besøker Tretjernhøla om sommeren, kan oppleve den gamle gran- og furuskogen omkring de tre myrtjernene som har gitt området navn. Foto: Espen Bratlie.

skiløypa mellom Skålsjøen og Drettvann passerer gjennom der. Østmarkas Venner mente i sin høringsuttalelse at denne prepareringen burde få lov til å fortsette, og den bestemnelsen er tatt inn i verneforskriften. Den fullstendige forskriften er tilgjengelig på nettsidene som tilhører Statsforvalteren (den tidligere Fylkesmannen) for Oslo og Viken.

Styggvassdalen

Losby Bruk har også tilbudt frivillig vern av et område rundt Styggvannet i Lørenskog, og mye tyder på at dette reservatet blir vedtatt – som Styggvassdalen naturreservat – i løpet av 2021. Dette området ligger et par kilometer nordøst for Losby Gods og består av to registrerte naturtyper – *Styggvann/Linfjell vest* og *Andersen østskråning* – samt området mellom dem. Begge områdene inne-

holder verdifulle rester av gammelskog og en rekke rødlistede arter.

Styggvann/Linfjell vest er et område som står i solid kontrast til omgivelsene, både når det gjelder skogkultur og treslagsfordeling. Skråningen dekker en hel gradient fra sump til kolle og består av gammel skog med grove trær og relativt mye død ved av ulike slag.

Også området som kalles Andersen østskråning har mye død ved i til dels sene nedbrytningsstadier. Miljødirektoratets Naturbase beskriver området som en interessant gradient fra tørr furuskog til frisk granskog. Flere funn av svartonekjuke kan signalisere en viss kontinuitet i tilgang på død ved, heter det.

Styggvannet ligger inneklemt mellom bratte skrenter, men det er lett å ta seg fram i dalbunnen. Foto: Kjell Erik Sandberg.

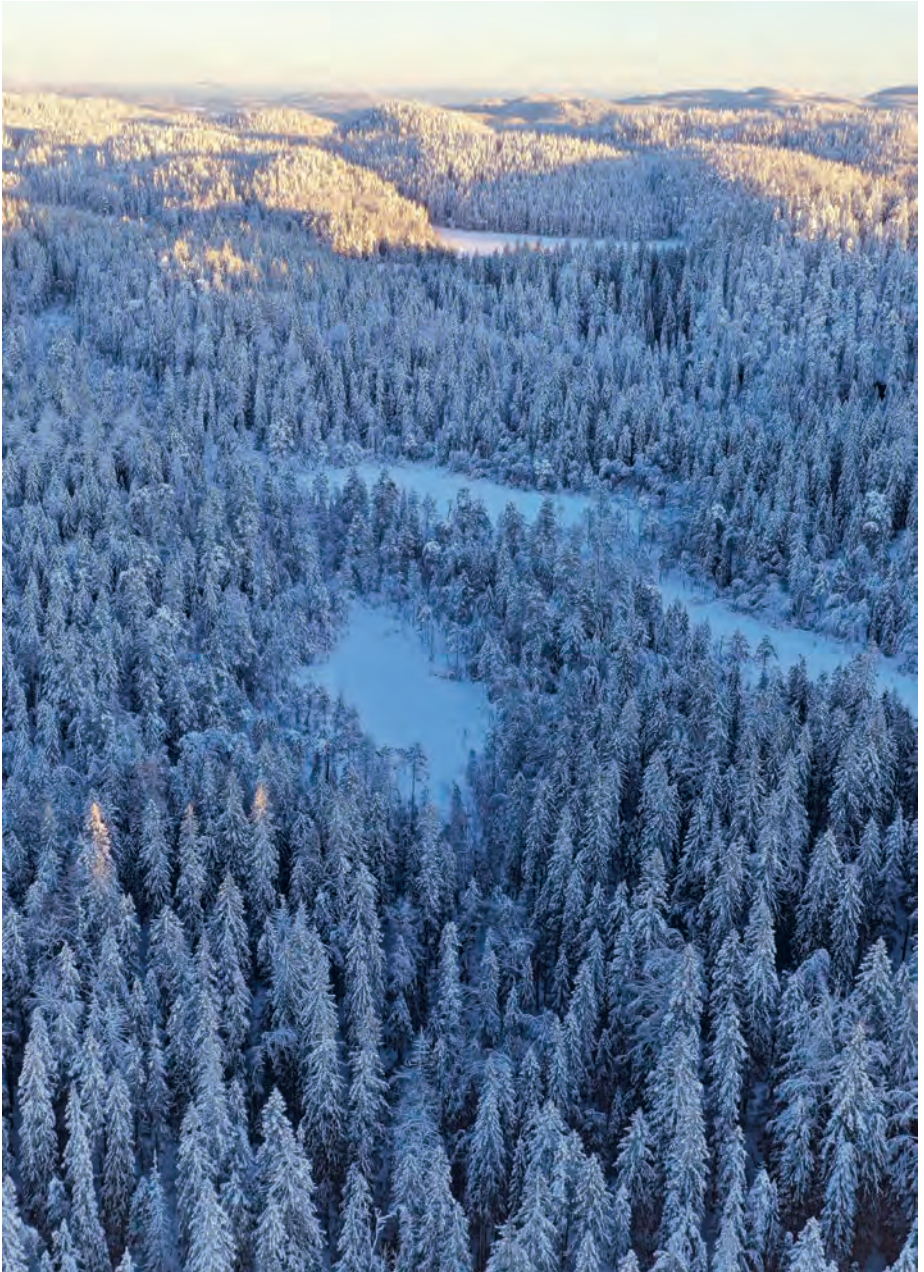
Østmarkas Venner skrev i sin høringsuttalelse til den daværende Fylkesmannen i Oslo og Viken (nå: Statsforvalteren) at Styggvassdalen-området kan være for lite og smalt for å sikre langsiktig overlevelse av truede arter. Organisasjonen anbefalte derfor at forvaltningen undersøker om nærliggende arealer – som ikke tilhører Losby Bruk – kan legges til for å oppnå et større reservat med mer egnet form. Hvis dette går i orden, kan resultatet bli en vernet «korridor» i retningen mot Ramstadslottet naturreservat.

Interessant og spektakulært

– Både Tretjernhøla og Styggvassdalen er preget av mye gammel skog, men områdene er også litt forskjellige. Tretjernhøla er et område med gammel gran- og furuskog om-

kring de tre myrtjernene som har gitt området navn. I tillegg er området preget av bratte bergsider og kløfter som er ganske spesielle, med partier som inneholder ordentlig gammel Østmarka-gran. Det har nok vært hogd her på den tiden man drev med plukkhogst og kjørte fram tømmer med hest, men det er veldig lenge siden, forteller Bergsaker.

Bergsaker tilføyer at området rundt Styggvannet byr på et spektakulært terreng med til dels svært bratte skrenter, men det er ikke vanskelig å ta seg fram i dalbunnen. – Begge områdene ligger nokså nær folk, så det går fint an å ta seg dit. Dette er områder som virkelig er interessante å gå i, sier han.

Tretjernihøla sett fra luften en vintermorgen. Foto: Kjell Erik Sandberg.

Frivillig vern blir mer kjent

Ordningen med frivillig vern av skog base- res på en avtale mellom skogbruket og ver- nemyndighetene. Vernemyndighetene defi- nerer hva slags skog som prioriteres for vern, og skogeierne kan foreslå områder i samarbeid med skogeierorganisasjonene. Vernemyndighetene avgjør om tilbudet er aktuelt og om verneprosess kan startes opp, og deretter forhandler skogeierorganisasjo- nene og staten om erstatning, betingelser og avgrensing.

Skogeierorganisasjonene bistår skogeierne under hele prosessen, og skogeieren kan når som helst trekke seg fra prosessen. Prosessen medfører ikke kostnader for skogeierne, uan- sett om området ender opp med å vernes eller ikke. Skogbestyrer Erling Bergsaker for- teller at selve verneprosessen ikke var veldig arbeidskrevende for skogeieren.

– Når en skogeier ser at et område kan egne seg like godt til vern som til ordinært skog- bruk, og det er sannsynlig at området har verneverdier, kan man tilby området. Da får vi på en måte betalt for ikke å hogge der, i form av en engangsbetaling som gjelder for all evighet. Dette er en ordning som jeg synes er god, for den har blant annet fjernet en del av de konfliktene som tidligere kunne oppstå omkring mulige verneområder. Det er blitt vernet mye skog i Norge de siste årene, med lite konflikt, mye takket være denne ordningen, forteller Bergsaker.

De første Østmarka-reservatene

Østmarka hadde fra før to naturreservater. Østmarka naturreservat ble opprettet ved kongelig resolusjon 21. desember 1990 og utvidet 13. desember 2002 til å omfatte et område på til sammen ca. 18 km². Formålet med fredningen er å bevare et skogområde som økosystem med alt naturlig plante- og dyreliv. Reservatet ligger i Rælingen, Løren- skog og Enebakk kommuner, sentralt i Øst- marka.

Ramstadslottet naturreservat i Rælingen og Lørenskog kommuner ble opprettet ved kongelig resolusjon 7. desember 2001 og dekker et område på 2,1 km². Formålet med fred- ningen er å bevare en representativ barskog i østlandsområdet med stor variasjon i to- pografi og skogvegetasjon, med alt naturlig plante- og dyreliv.

Stortinget har vedtatt at 10 prosent av sko- gen i Norge skal vernes. Da Tretjernhøla og 27 andre områder ble vernet i desember 2020, innebar det at vernet kom opp til 5,1 prosent.

Du kan finne kart over Styggvassdalen og Tretjernhøla ved å søke på nettsidene til Stats- forvalteren i Oslo og Viken (tidligere Fylkes- mannen).

Dugnad på Sarabråten

Hva: Dugnad

Hvor: Sarabråten

Hvem: Sarabråtens venner

Når: Lørdag 24. april kl. 12:00

Nye og gamle dugnadsdeltakere og Sarabråten-entusiaster ønskes velkommen til dugnad ved hustuftene på Sarabråten lørdag 24. april fra kl. 12.00. Da kan du bli med på å kutte småtrær, renske ruinene, plukke søppel og annet som gjør denne perlen enda mer skinnende. Ta gjerne med arbeidshansker.

Vi har redskaper og serverer pølser, kaffe og saft hvis du har arbeidslyst! Velkommen til en god arbeidsøkt og mye trivelig Østmarkaprat og kanskje en liten «hva var hvor»-omvisning på tunet.

Se gjerne www.sarabraten.no eller søk opp Sarabråtens venner på Facebook.

*Sarabråten; en av Østmarkas mange perler.
Foto: Espen Bratlie.*

På umerkede stier i verneverdig vårskog

Hva: Guidet tur
Hvor: Oppmøte og retur: Bommen før Rustadsaga
Hvem: Helga Gunnarsdóttir
Når: Søndag 9. mai 2021 kl. 10:30–15:00

Østmarkas Venner inviterer til guidet tur i et vakkert og verneverdig skogslandskap. Bli med til myrer, furukledte åsrygger med utsikt, fuktige skogsdråg, små bekker, fosser og trolske sprekkedaler.

Turen starter fra bommen før Rustadsaga og går på skogsbilvei innover i Østmarka. Vi går i rolig tempo, for det meste på umerkede stier og til dels utenfor stier. Det blir mange korte stopp og en god rast underveis. Vi anbefaler godt fottøy med ankelstøtte, klær etter vær, og en matpakke og drikke til rasten. Etter turen kan de som vil kjøpe mat og drikke på Rustadsaga. Turens lengde er på ca. 6 km og tar drøyt fire timer.

T-bane 3 til Bogerud eller buss 79 eller 76 til Welding Olsens vei.

Alle er hjertelig velkomne. Arrangementet er gratis, og det er ingen påmelding.

Følg med for oppdatert informasjon på www.ostmarkasvenner.no

Foto: Helga Gunnarsdóttir.

NINA-rapporten fastslår at Østmarka inneholder mye gammel granskog som fortjener et nasjonalt vern. Her er vi i nærheten av Langvannet. Foto: Bjørnar Thøgersen.

– Østmarka-området oppfyller kriteriene for en nasjonalpark

Tekst: Bjarne Røsjo

Norsk institutt for naturforskning har undersøkt det området i Østmarka som er aktuelt for en nasjonalpark. Konklusjonen etterlater ingen tvil: Området oppfyller de nasjonalpark-kriteriene som er beskrevet i naturmangfoldloven.

Den daværende Fylkesmannen i Oslo og Viken (nå: Statsforvalteren) utlyste i 2020 en anbudskonkurranse om å vurdere naturkvaliteter og verneverdier i det området i Østmarka som er aktuelt for etableringen av en nasjonalpark. Norsk institutt for naturforskning (NINA) vant anbudskonkurransen, og nå foreligger forskningsinstituttets rapport.

NINAs samlede vurdering er at utredningsområdet oppfyller de kriteriene for en nasjonalpark som er oppgitt i naturmangfoldloven. En nasjonalpark i Østmarka vil dessuten kunne ha en spesiell verdi for friluftsliv, undervisning og forskning, fastslår NINA.

– Det er svært gledelig at NINA kommer med så klare konklusjoner. Naturmangfoldloven sier at en nasjonalpark skal inneholde særegne eller representative naturområder. Denne rapporten dokumenterer at Østmarka-området tilfredsstillende dette kravet, sier Helga Gunnarsdóttir, styreleder i Østmarkas Venner.

Fire delområder

Fylkesmannen hadde definert et utredningsområde som strekker seg fra Lutvann i nord til Bindingsvann i sør, med en buform som inkluderer Østmarka naturreservat. Området grenser også opp mot andre skogeiendommer eid av bl.a. Losby Bruk, samt kommunene Lørenskog og Enebakk. NINA har vurdert både naturverdier, behovet for skjøtsel eller restaurering og landskapsøkologiske sammenhenger i dette området.

Naturkvalitetene gir grunnlag for en grov inndeling i fire delområder, ifølge rapporten. Østmarka nord-vest (delområde 1) omfatter

en relativt høy andel gammelskog med enkelte rike og høyproduktive naturtyper, som kalkskog og edelløvskog, blant annet i friluftslivsområdene Hauktjern og Spinneren. Mye av arealet er tydelig påvirket av tidligere flatehogst og dominert av næringsfattige skogtyper, med lav og en økende mengde død ved.

Østmarka sør-øst (delområde 2) er sterkere preget av skogbruk, med lav andel gammelskog og kun spredte små arealer med preg av gammel naturskog.

Området som kalles Østmarka ytre vest (delområde 3) ligger rett øst for Oppsal og Helle-
rud og er preget av mye bruk fra lokalbefolkningen. Til tross for lite død ved og stort sett næringsfattige skogtyper, er det her funnet et relativt stort antall truede og nær truede arter.

NINAs vurdering er at det særlig er delområdene 1, 2 og 4 (Østmarka naturreservat) som egner seg til opprettelse av en nasjonalpark. Hvis Østmarka naturreservat skal inkluderes i en nasjonalpark, mener NINA det er en forutsetning at dagens restriksjonsnivå for vernet opprettholdes – for å ivareta verneverdiene.

Naturverdiene kan vokse over tid

NINA har fulgt bestillingen fra Statsforvalteren og først vurdert naturverdiene ut fra kriteriene som vanligvis benyttes til kartlegging av skog for potensielle naturreservater. Delområde 1 og 2 skårer ikke spesielt høyt ut fra disse kriteriene, men NINA ser det som svært sannsynlig at disse områdene vil kunne utvikle store naturverdier over tid, gitt fravær av hogst.

*Naturforskerne har funnet mange små og rike myrer i delområdet som kalles Østmarka SØ. Her er vi ved Bukketjern, men også Simmingsmyrene, Kjermåsatjerna, Paradisputten, Rausjøtjern nord, Vinholtjerna og området Svarttjern/ Andersrudåsen er nevnt i rapporten.
Foto: Sverre M. Fjelstad.*

- Det må også understrekes at det allerede nå er flere verdifulle naturtypelokaliteter i delområde 1 og 2, i tillegg til friluftslivs-områdene Hauktjern og Spinneren som har naturkvaliteter tilsvarende naturreservat, skriver NINA.

Det er uansett ikke disse kriteriene for naturverdi som ligger til grunn for definisjonen av områder som kan være egnet for opprettelse av nasjonalpark i henhold til naturmangfoldloven. Lovens paragraf 35 sier isteden at større naturområder som inneholder særegne eller representative økosystemer eller landskap, og som er uten tyngre naturinngrep, kan vernes som nasjonalpark.

Et stort verneområde i Sørøst-Norge

NINA-rapporten understreker at en eventuell nasjonalpark i Østmarka vil være blant de største verneområdene i Sørøst-Norge. Selv om det vil bli en relativt liten nasjonalpark sammenlignet med flertallet av nasjonalparker i Norge, eksisterer det allerede mindre nasjonalparker.

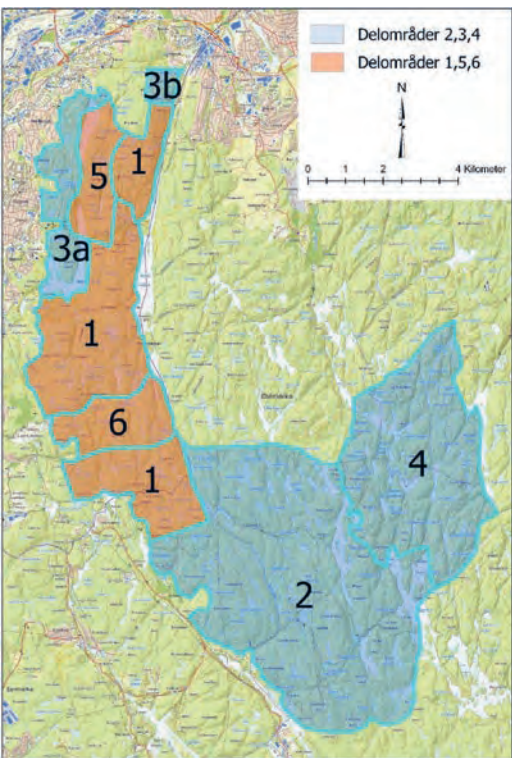
Et vern av dette området vil dessuten bidra betydelig til vern av produktiv skog i lavlandet i Sørøst-Norge, og denne skogtypen er i dag dårlig representert blant de eksisterende verneområdene. Verneområdet vil være unikt i sin dekning av større, sammenhengende skogsområder av denne typen.

- Dermed mener vi at også naturmangfoldlovens krav om at en nasjonalpark skal inneholde særegne eller representative naturområder er dekket av en eventuell nasjonalpark innen utredningsområdet, skriver NINA i rapporten.

Har allerede stor betydning

NINA påpeker at Østmarka allerede har stor betydning for friluftsliv, forskning og undervisning.

- Til tross for at svært intensiv bruk kan gå utover enkelte naturverdier, så er områdets

Kart over utredningsområdet: Område 1 ligger som en kile mellom Nøklevann og Elvåga, mens område 2 er avgrenset av Bindingsvannet i sør. Områdene 3a og 3b ligger rett øst for Oppsal og Hellerud, område 4 er Østmarka naturreservat, område 5 er Hauktjern friluftslivsområde, og område 6 er Spinneren friluftslivsområde.

tilgjengelighet for friluftsliv selvsagt også en stor verdi. Naturmangfoldloven (§ 35) stadfester også at ferdsel til fots i samsvar med friluftslovens regler i utgangspunktet skal være tillatt i en nasjonalpark, påpeker forskerne.

Det har allerede blitt utført flere forskningsprosjekter i Østmarka, og nærheten til skoler og universiteter (f.eks. Universitetet i

Oslo, OsloMET og Norges miljø- og biovitenskapelige universitet) gjør det verdifullt for undervisning på flere nivåer

Rapportene skal tegne et helhetsbilde

Statsforvalteren opplyser i sin pressemelding om NINA-rapporten at det vil komme flere delrapporter i forarbeidene til en nasjonalpark i Østmarka. NINA skal også undersøke bruk og inngrep i Østmarka og konsekvensene av et vern på dette området.

Byantikvaren i Oslo og Viken har allerede påbegynt arbeidet med å lage en rapport om kulturminner i Østmarka. Det skal også utarbeides en rapport om næringsinteresser og betydningen av et eventuelt vern, men dette oppdraget er ikke tildelt ennå.

– Det er først når vi ser alle rapportene og det begynner å tegne seg et bilde av helheten at det vil utkrystallisere seg hvilke områder som til slutt vil bli vernet, sier Helga Gunnarsdóttir.

Hun tilføyer at ØV opprinnelig ikke drømte om at så store områder kunne bli vurdert for vern, som det vi nå ser.

– Dette overgår selv de mest fantasifulle ønskene vi hadde da vi lanserte ideen om en nasjonalpark, forteller en håpefull ØV-styreleder.

En mer utførlig omtale av NINA-rapporten ble publisert på www.ostmarkasvenner.no 5. februar 2021. Der finner du også hyperlinker til selve rapporten og Statsforvalterens pressemelding.

Det var mellom trerøtter i denne flommarken ved Paradisputten at rødlisteartene morknemose og *Drepanocladus longifolius* ble funnet.

Østmarka har en overraskende rik moseflora

Tekst: Bjarne Røsjø Foto: Dag Hovind

– Vi fant nesten 50 nye arter for Enebakk bare på den første turen vår fra Bysetermåsan til Kjerringhøgda, forteller Dag Hovind. Han har nylig avsluttet en omfattende kartlegging av moser i Østmarka, som blant annet avslørte et overraskende stort antall arter.

Utgangspunktet for mose-kartleggingen som startet i 2017 var at mosene i Enebakk var dårlig undersøkt, samtidig som det var lansert planer om en nasjonalpark som kunne

omfatte deler av kommunen. – Derfor kunne det være interessant å vite mer om denne artsgruppen i de aktuelle skogsområdene, forteller Dag Hovind.

Resultatet av kartleggingen er nå dokumentert i en rapport som ble utgitt av Sabima i månedsskiftet januar/februar 2021. Fram til 2017 var det bare registrert 127 arter (taksoner) av mose i Enebakk, og de fleste var påvist utenfor selve Østmarka. Dessuten var det stort sett de større og iøynefallende artene som var påvist, men nå er det også påvist mange små arter som du må ha lupe eller mikroskop for å artsbestemme. Dermed har antallet arter økt til hele 319 i det området som er aktuelt som nasjonalpark. I hele Enebakk er det snakk om ca. 350 arter, viser rapporten.

Dag Hovind ble blant annet overrasket over det store antallet arter, for berggrunnen i Østmarka er dominert av gammelt grunnfjell som utelukker den aller rikeste floraen. Dessuten har den omfattende hogsten i tidligere tider ført til at det er forholdsvis lite død ved i denne skogen, og det fører til at enkelte moser ikke finner levelige forhold.

Tre rødlistede arter

Til gjengjeld fant Dag Hovind to rødlistede arter som trives i sumper og myrer, som antakelig er mindre påvirket av hogst. At en art er oppført på Norsk rødliste for arter, betyr at den er truet eller utsatt av én eller flere årsaker.

– Jeg fant både morknemose (*Callicladium baldanianum*) og *Drepanocladus longifolius* ved Paradisputten. Den siste rødlistede arten jeg fant, heter broddskeimose (*Rhynchostegium confertum*) og ble funnet senhøstes 2020 i en sprekk ved foten av en bergvegg ved Stuttjernet, forteller Hovind. Han tilføyer at *Drepanocladus*-mosen ikke har noe of-

fisielt norsk navn, men at den tidligere ble kalt «storklo».

Dag Hovind understreker at han ikke er moseforsker selv, men han har vært interessert i artsregistrering i mange år.

– Jeg kunne ikke gitt meg i kast med dette uten hjelp og støtte fra særlig Kåre Arnstein Lye, som er professor emeritus fra Norges miljø- og biovitenskapelige universitet (NMBU). Han var med på flere turer i 2017 og 2018, men jeg ble jo aldri ferdig. Det har vært mye læring underveis, så derfor har det tatt tid. Kåre har mer erfaring, så det skal kanskje ikke mer til enn en litt spesiell farge-tone i stien før han kan si hva det kan være, forteller Hovind.

Kjerringhøgda: Vid utsikt og rik moseflora

Mange Østmarka-vandrerer kjenner Kjerringhøgda som et flott turmål med et branntårn som gjør det mulig å se både Gaustatoppen og Norefjell og store deler av Østmarka, men rapporten viser at det kan være like interessant å rette blikket ned mot bakken: Denne åsen har nemlig også en rik moseflora. En svært stor andel av de registrerte mosene er funnet på eller rundt Kjerringhøgda, forteller Hovind. Det skyldes delvis at åsen har en variert natur med ller i alle himmelretninger, er omgitt av sumper og myr, og dessuten ligger det ei stor myr mellom furukollene på toppen.

Dag Hovind hadde tidligere funnet både moskusurt, myske, skogsvingel og myske-maure i ei li på østsiden av Kjerringhøgda, og slike urter og gress fungerer som signaler om et rikt jordsmonn som skaper muligheter for et rikt artsmangfold. På en stein-

Overraskelsen ved Rottjern: Den lille tangen til venstre for midten av bildet inneholdt mange rikmyrarter, blant annet gullmose (innfelt).

blokk i denne lia vokser også trøsåtemose (*Campylopus flexuosus*), som ellers er mest kjent fra Vestlandet og den svenske vestkysten.

– Vi fant også rynkelundmose (*Brachythecium erythrorrhizon*) i lokaliteten som heter Kjerringhøgda SØ i Naturbase. Denne mosen har ikke vært påvist i Oslomarka siden 1800-tallet, og du må helt til Nord-Fron i Gudbrandsdalen for det nærmeste funnet etter 1950. Det kan godt hende at Østmarka inneholder flere slike «utpost-arter», for vi har jo funnet noe nytt på hver eneste tur. Det tar liksom aldri slutt, forteller Hovind.

Man kan jo lure på årsaken til at en mose kan forekomme på et lite område i Østmar-

ka, mer enn 200 kilometer i luftlinje fra den neste kjente forekomsten. Kan sporer fra mosen ha spredd seg helt fra Nord-Fron?

– Nei, jeg tror heller at det vi ser i Østmarka i våre dager er rester etter den skogen som var i Oslo-området tidligere. Vi har funnet mange av de nye artene for Østmarka i de områdene som ser mest «rufsete» ut, men dem blir det dessverre lengre og lengre mellom, svarer Hovind.

Den uventede rikmyra

Snaue tre kilometer sør/sørøst for Kjerringhøgda fant Hovind en rekke uventede rikmyrarter på en liten tange ved Rottjern, som ligger rett utenfor den foreslåtte nasjonalparkgrensen. En rikmyr kan dannes i om-

råder som får tilsig av kalkholdig vann, men ved Rottjern var det ingen slike tilsig å se. Det var for øvrig slett ikke tilfeldig at Hovind undersøkte floraen rundt Rottjern.

– Jeg tok turen til Rottjern etter å ha studert kartet, for å finne et område som ligger under det gamle havnivået. Området virket ikke spesielt lovende ved første øyekast, men så viste det seg at en liten tange på myrbremmen på østsiden av tjernet inneholder en rekke rikmyrarter – blant annet gullmose (*Tomentophum nitens*). Forklaringen kan være at denne myrbremmen ligger på en gammel skjellsandbanke, foreslår Hovind.

Skjellsand består av delvis nedbrutte kalkskall fra marine organismer som skjell, rur, kråkeboller, snegler og kalkalger, og dette kan være forklaringen på at kalkkrevende mose-arter kan trives på ei myr langt inne i Østmarka. Dag Hovind forsøkte å stikke armen ned i myra, men uten å komme i kontakt med noe skjellsand.

– Dette var et helt spesielt funn, for mosefloraen på denne lille flekken var så totalt forskjellig fra marka ellers, tilføyer Hovind.

De viktige mosene

Det er registrert mellom 1100 og 1200 arter mose i Norge, fordelt på gruppene bladmoser, levermoser og nålkapselmoser. Bladmosene, som kanskje er det de fleste forbindes med moser, er den største gruppen med over 800 arter. I tillegg er det rundt 300 levermoser og et par nålkapselmoser. Entusiastene i Moseklubben oppdager imidlertid stadig nye arter i Norge, så tallene endres hele tiden.

– Mosene spiller en viktig rolle i naturen ved at de tar opp vann og næring gjennom hele overflaten. Tenk på de svulmende moseputene i Østmarka i fuktig vær. Torvmyrene fungerer som gedigne svamper og tar opp utrolige mengder fuktighet, og dermed fungerer de som buffere mot flom og oversvømmelser. Hvis vi ikke hadde torvmyrene, ville regnvannet bare rent rett ned fra fjellet på Vestlandet for eksempel. Hele landet ville jo sett annerledes ut uten myrene. I tillegg binder torvmyrene enorme mengder karbon og bidrar til å dempe drivhuseffekten, påpeker Dag Hovind.

Gå på tur med noen som kan moser

Dag Hovind forteller at det kan være vanskelig å se forskjell på moser, blant annet fordi mange av dem er små og uanselige.

– Jeg brukte selv mye tid på å komme over bøygen, i den grad jeg har gjort det. Den beste måten for de som ønsker å lære mer om moser, er å gå på tur sammen med noen som kan forklare og kjenne igjen arter. Moseklubben i Norsk Botanisk Forening har arrangementer hvert år, og der er det mange som mer enn villig lærer bort. Felteguiden *Mossor* av Tomas Hallingbäck (på svensk) er en grei begynnelse for den som vil sette seg inn i mosefloraen, men til bestemmelser kreves det ofte tyngre litteratur. Praktverket *Nationalnyckeln till Sveriges flora och fauna* har fire bind om bladmosene, men det er litt verre å orientere seg om levermosene. Det finnes heldigvis også mange ressurser på internett, forteller Hovind.

Kartlegging av moser er for øvrig et typisk sesongarbeid, på den måten at innsamling

I denne bergsprekken ved Stuttjernet fant Dag Hovind den rødlistede arten broddskeimose (innfelt) høsten 2020.

foregår i sommersesongen, det vil si fra tidlig vår til sein høst.

– Vi har alltid med oss en lupe i felt. Men for oss som ikke er så gode til å ta ting i felt, foregår mye av bestemmelsesarbeidet om vinteren. Det kan bli mange timer med nøkling foran mikroskopet for å få satt navn på alle artene, forteller Hovind.

– Skal du ut i Østmarka igjen til sommeren?

– Ja, det skal jeg nok, svarer Hovind. – Jeg har fortsatt en liste med steder jeg gjerne vil

besøke. Det er jo bare å finne en ny type lokalitet, så finner du nesten alltid moser som ikke er kjent i området fra før. Det har i hvert fall vært slik fram til nå. Jeg hadde gått mye i Østmarka før jeg begynte på dette prosjektet, men nå har mosene bidratt til at jeg ser Marka med litt andre øyne. Det kan være at jeg har begynt å utvikle et blikk for moser, forteller han.

Sabimas kartleggingsrapport 8 (2021) med tittelen Kartlegging av moser i Østmarka 2017-2020 kan lastes ned fra nettsiden <https://www.sabima.no/kartlegging/kartleggingsrapporter/>

Østmarkas spennende moseverden

Tekst og foto: Sigmund Hågvær

Moserapporten viser oss hvor spennende Østmarka er, til og med i mosenes verden. Her er altså en tredjedel av landets mosearter påvist – hittil.

Hovedårsaken til det store mose-mangfoldet er det som kjennetegner Østmarka generelt, nemlig en variert topografi. Den skaper både små, lokale «verdener» og større drag i landskapet, særlig langs vassdrag og på myrene.

En moses adresse kan være en liten sprekk i en bergvegg, med akkurat passe fuktighet og skygge. Eller noen kvadratmeter torv der det er en lokal forekomst med kalk. Eller på stammen av en nedfalt gran i passende oppløsning, eller på en stein hvor de tørketålende gråmosene slipper konkurranse med andre arter. Det er mangfoldet av mikromiljøer som skaper mosemangfoldet – alle krikene og krokene i Marka. Mikromiljøene kan ligge så tett at bare centimeterne skiller. Så mosejakt med lupe, ispedd en god del tålmodighet, – og gjerne i rufsete terreng – kan være en spennende øvelse.

Mosene preger landskapet

Men mosene hevder seg også på landskapsnivå. På tørre rygger vokser de mest tørketålende artene, mens den lysegrønne fjærmosen krever bedre jord og større fuktighet. Og så har vi de spennende torvmosene, i alle valører fra gult, via grønt til brunt og rødt. Noen ganger som draperier på fuktige bergvegger, men også som virkelige landskapselementer: På myrene. Myr er byggverk av torv og vann. Skapt av tålmodige torvmoser, som vokser i toppen og dør nederst.

Og myrene må forvaltes som en del av storlandskapet og en del av hydrologien.

Så moser skal man ikke kimse av. Noen arter er spesialister som kiler seg inn på små flekker der akkurat deres krav oppfylles. Noen er med på å skape selve landskapet. Her i Østmarka kan mosene fortelle deg mye, både hvordan livet klamrer seg fast i sine spesialisjer, og hvordan det har tatt ti tusen år å danne Skogsmåsan.

Et mest mulig inngrepsfritt Østmarka er ikke bare til nytte for dyrelivet, men også for mangfoldet av de små organismene. Mosene inkludert.

Dette torvmose-draperiet pryder en fuktig, liten bergvegg i Østmarka.

Innkalling til årsmøte i Østmarkas Venner

Tirsdag 20. april 2021 kl. 19.00 på Skullerudstua

Møtet blir gjennomført digitalt om smittesituasjonen krever det.
Følg med på våre nettsider for oppdatert informasjon!

Styret ønsker alle medlemmer velkommen til årsmøtet.

Dagsorden:

1. Valg av dirigent
2. Årsberetning for 2020
3. Regnskap og revisjonsberetning for 2020
4. Innkomne forslag (Ingen)
5. Fastsettelse av kontingent
6. Godkjenning av styrets forslag til budsjett for 2021
7. Valg

Pause med kaffe og marsipankake

Etter pausen inviterer vi til foredraget:

På kryss og tvers i Østmarka

ved Kjell Erik Sandberg, Lars Lindland og Bjørnar Thøgersen.

*Foto:
Kjell Erik Sandberg.*

Årsberetning for Østmarkas Venner 2020

1 Styret, tillitsverv, medlemmer og økonomi

1.1 Styrets sammensetning og øvrige tillitsvalgte

Styret i Østmarkas Venner (ØV) har i perioden bestått av:

Helga Gunnarsdóttir, leder	x
Johan G. Ellingsen, nestleder	x
Kristin Lund	x
Sigmund Hågvar	x
Ingunn Lian Nylund	
Bente Lise Dagenborg	
Bjørnar Thøgersen	

Varamedlemmer

Bjørn Bakke	x
Rolf Kristian Medbøe	x
Jonas Ramsrud	x

Valgkomité

Øyvind Pettersen, leder	x
Ingvild Melvær Hanssen	x
Anders Baumberger	x

Revisor

Langseth Revisjon AS v/ Fredrik W. Langseth	x
--	---

x bak navn viser at vedkommende står på valg på årsmøtet.

1.2 Styremøter og drift

I løpet av året har det vært avholdt åtte styremøter. ØV har, i likhet med tidligere år, hatt et nært samarbeid med andre naturvern- og friluftslivsorganisasjoner og god kontakt med offentlige myndigheter. Styret har blant annet representert foreningen i ulike møter og deltatt i utredningsarbeid og annet arbeid. Uttalelser til statlige, fylkeskommunale og kommunale myndigheter samt andre instanser, utgjør en stor del av styrets arbeid.

Styret skjønner selv driften av ØV, med unntak av medlemsarkivet. Styremedlem Ingunn Lian Nylund er ansatt som styrekoordinator i 50 prosent stilling. Lars Jørgen Lian Nylund har vikariert som medlemssekretær i 2020.

Nytt medlemssystem

ØV har i 2020 gjennomført omlegging til nytt medlemssystem, da det eksisterende systemet var utdatert og ikke lenger støttet av leverandør. Det nye systemet er et nettbasert system hvor vi ikke lenger er avhengig av én lokal PC hvor systemet er installert. Systemet har blant annet gjort det mulig å tilby våre medlemmer og bedriftsmedlemmer eFaktura og Avtalegiro.

Ved fakturering av medlemsavgiften for 2021 mottok ca. 35 prosent av våre medlemmer en elektronisk faktura, noe som reduserte omfanget av plastpakkede medlemsblad. Forhåpentligvis

reduseres også omfanget av purring av ubetalt medlemskontingent. Ved fakturering av medlemskontingenten for 2022 venter vi at over halvparten av medlemmene har bedt om eFaktura eller Avtalegiro.

1.3 Utsatt årsmøte på grunn av korona

ØVs årsmøte var berammet til 31. mars. Da koronapandemien rammet oss i midten av mars og landet stengte ned, så vi oss nødt til å utsette årsmøtet på ubestemt tid. Vi annonserte ny dato 9. juni, men med redusert program. Foredrag og servering ble ikke gjennomført. Det var som forventet få fram møtte, kun 16 medlemmer var til stede. Styreleder Helga Gunnarsdóttir hilste velkommen og gikk deretter igjennom hovedpunktene i en årsberetning som fylte hele 47 sider i bladet, med informasjon om mange aktiviteter og viktige gjennomslag i 2019. Årsberetningen viste at ØV er en slagkraftig organisasjon med stor aktivitet i styret, og har aktive medlemmer som følger med og er fornøyd med styrets arbeid.

Nestleder Kjell Sandberg fra Lørenskog og varamedlem Lars Lindland fra Oslo ba om avløsning. De ble takket for flott innsats i styret. Bjørnar Thøgersen fra Rælingen rykket opp som fast styremedlem, mens Bjørn Bakke fra Lørenskog og Rolf Kristian Medbøe fra Nordre Follo kom inn som nye varamedlemmer. Alle ble valgt med akklamasjon.

1.4 Fagutvalg

Foreningen har følgende fagutvalg: Skog, friluftsliv og verneområder, Kulturminner og landskap, Plansaker og markagrensa, samt Informasjon og Nytt fra Østmarka. Foreningen har også et Sarabråten-utvalg med ansvar for minnestunden ved Milorg-bautaen. Det har følgende medlemmer: Ivar Ekanger (leder), Steinar Saghaug og Kjell Igelstad.

1.5 Representasjon og deltakelse

Johan G. Ellingsen møtte for ØV på årsmøtet i Oslo og Omland Friluftsråd (OOF). Helga Gunnarsdóttir og Johan G. Ellingsen møtte for ØV på årsmøtet i FNF Akershus på Teams. Helga Gunnarsdóttir og Jonas Ramsrud møtte for ØV på årsmøtet i FNF Oslo. Bente Lise Dagenborg er medlem i valgkomiteen i FNF Oslo. Ingunn Lian Nylund representerte ØV i Sarabråtens venner. Kjell Sandberg representerte ØV i styret i Lørenskog Elveforum.

1.6 Medlemmer og æresmedlemmer

Ved årsskiftet 2020/2021 hadde foreningen 4210 medlemmer, hvorav 73 var organisasjoner og borettslag. Dette innebærer en netto tilgang på 81 medlemmer sammenlignet med året før: Da hadde vi 4129 medlemmer, hvorav 73 var organisasjoner og borettslag. Antall innmeldte medlemmer i 2020 var 336. Av disse var 12 gavemedlemskap, mens det totalt var 255 avsluttede medlemskap.

De fleste medlemskapene avsluttes på grunn av manglende innbetaling av medlemskontingent etter to puringer, eller at medlemmer er gått bort, er syke eller har flyttet til andre områder. Kun et fåtall utmeldinger skyldes uttrykt misnøye med foreningens arbeid eller standpunkter.

ØV har fem æresmedlemmer: Lise Henriksen, Sverre M. Fjelstad, Steinar Saghaug, Johan G. Ellingsen og Øyvind Pettersen.

1.7 Verving og profilering

På grunn av koronapandemien ble det ikke gjennomført vervedager ved innfallsportene til Østmarka i 2020. I stedet har vi gått aktivt ut på sosiale medier og oppfordret de som følger oss og deler våre verdier og synspunkter, til å melde seg inn. Flere av våre medlemmer har også bidratt til verving via sosiale medier eller på andre måter.

Et amputert årsmøte under koronapandemien. Foto: Bjarne Røsjo.

1.8 Kontingenten

Kontingenten har i 2020 vært på kr 200,- for enkeltmedlemmer og kr 500,- for bedrifter, borettslag og foreninger.

1.9 Økonomi

Foreningens økonomi er tilfredsstillende. Pandemien har ikke påvirket foreningens inntekter, men bortfall av planlagte aktiviteter har medført reduserte kostnader i forhold til budsjettet for 2020. Hovedinntekten til foreningen er medlemskontingenten. Andre viktige inntektskilder er tilskudd og gaver, mva-kompensasjon og Grasrotandelen fra Norsk Tipping.

I 2020 var kontingentinnngangen på kr 846 415, hvilket er omtrent på samme nivå som for 2019. Jubileumboken ga en inntekt på kr 15 318. Foreningen har mottatt kr 286 500 i tilskudd og gaver. Fra Oslo kommune mottok vi for fjerde år på rad kr 100 000 i fast driftstilskudd, samt at vi etter søknad har mottatt et tilskudd på kr 50 000 til produksjonen av medlemsbladet. Viken fylkeskommune har bidratt med kr 50 000 som tilskudd til friluftslivstiltak. Fra Lørenskog kommune har vi mottatt driftstilskudd på kr 15 000.

ØV har også fått ekstra tilskudd på til sammen kr 71 500 i form av gaver fra bedriftene Caral Data AS og Havaristen (Miko Trading AS), vårt medlem Harald Kanter og andre medlemmer, noe vi setter stor pris på. I note 10 til årsregnskapet er alle tilskudd og gaver listet opp.

ØV har hatt stor glede av Grasrotandelen ved at medlemmer og andre har gitt 7 prosent av innsatsbeløpet, noe som har resultert i kr 141 670 til foreningen. Fra Lotteritilsynet har vi mottatt kr 70 335 i mva-kompensasjon.

Foreningens største ordinære utgiftsposter er: Trykking og utsendelse (porto) av medlemsbladet *Nytt fra Østmarka* kr 306 284, lønnskostnader for styrekoordinator, medlemssekretær og informasjons- og redaksjonsarbeid på kr 555 611, og kostnader relatert til drift av organisasjonen på kr 174 531.

De totale inntektene var på kr 1 360 238 og de totale kostnadene var på kr 1 102 107. Når renteinntektene på kr 4 559 blir lagt til, ble foreningens overskudd på kr 262 690. Større tilskudd og gaver enn ventet, samt lavere kostnader som følge av redusert aktivitetsnivå på grunn av pandemien, er hovedårsaken til et betydelig bedre resultat enn budsjettert. Foreningens egenkapital er god og utgjør per 31.12.2020 kr 1 959 170.

Årsregnskapet for 2020, revisjonsberetningen og styrets forslag til budsjett for 2021 følger etter årsberetningen.

Styret bekrefter at forutsetningen om fortsatt drift er lagt til grunn ved utarbeidelse av årsregnskapet. Styret mener at årsregnskapet gir et rettvist bilde av ØVs eiendeler og gjeld, finansielle stilling og resultat.

2. Styrets arbeid

I årsberetningen ser vi tilbake på året som har gått og redegjør for styrets arbeid med store og små saker. Året 2020 vil gå inn i historien som et krevende år for menneskeheten. Utover vinteren og våren spredte koronaviruset seg som ild i tørt gress og førte til strenge restriksjoner i hvor vi kunne reise og oppholde oss.

Men ett sted var trygt og uten restriksjoner – Marka! Østmarka har derfor vært preget av trengsel det siste året, og mange har tatt nye områder i bruk. Østmarka har på den måten vist sin betydning for folkehelsen i Norges mest folkerike område. Friluftslivet generelt – og det enkle, uorganiserte friluftslivet i særdeleshet – har fått et oppsving som ingen hadde forutsett var mulig før koronapandemien startet.

Pandemien har også påvirket styrets arbeid i stor grad. Vi måtte utsette årsmøtet og gjennomføre det sterkt forsinket i juni, med meget få deltakere. Vi har nesten ikke hatt et eneste fysisk styremøte eller andre hyggelige sammenkomster, og mange av våre arrangementer ble enten avlyst, utsatt eller gjennomført med få deltakere. Men på to områder har arbeidet gått sin gang: Styret har arbeidet ufortrødent videre med høringsuttalelser til plansaker, hogstplaner og planer om fysiske inngrep. Og vi har jobbet grundig med nasjonalparksaken.

Styret i ØV er på mange måter i en unik posisjon, fordi vi arbeider med saker fra alle randkommunene som har stort utbyggingspress og stadig økende befolkning. Vi ser derfor det samlede trykket på Østmarka, mens den enkelte kommune eller lokale organisasjoner bare ser «sine biter». For å imøtegå det økte presset på naturen har ØV i flere år arbeidet grundig med kommuneplanene og andre planer som angår Østmarka. I 2020 har vi sendt gode og grundige høringsinnspill til overordnede planer og delplaner i samtlige kommuner. Vi opplever at vi får større og større gjennomslag for viktige poenger og gode føringer som vil beskytte Østmarka mot inngrep og forhåpentlig føre til færre alvorlige saker framover. To trusler mot Østmarka ble i hvert fall foreløpig parkert i 2020: En ny motorvei inntil den østlige delen av Østmarka og en veitunnel tvers igjennom Marka ser ut til å være lagt i en skuff.

Så lenge skogbruket er unntatt fra markaloven, og markaforskriften ikke ivaretar naturmangfold, naturopplevelse og friluftsliv godt nok, kjemper vi i motbakke når vi prøver å redde gjenværende naturskog i Østmarka. Slik var det også i 2020, da vi sommeren og høsten kjempet – og tapte – i forbindelse med vår klage på en hogst i en 117 år gammel og opplevelsrik nærskog i Rælingen. Tanken på hvilke verdier for naturmangfoldet, friluftslivet og kommende generasjoner som er ødelagt gjør oss både fortvilet og forbannet. Men saken er allerede blitt en vekker for kommunen og har skapt debatt i sosiale medier og landsdekkende aviser.

*ØV har befart områdene rundt Langvannet under arbeidet med å lage innspill til nasjonalpark.
Foto: Bjørnar Thøgersen.*

Årets gladsak var utvilsomt den etterlengtede kunngjøringen fra Fylkesmannen i Oslo og Viken: Den formelle meldingen om oppstart av verneplanarbeid i Østmarka ble kunngjort 7. oktober, nesten på dagen ni år etter at styret i ØV vedtok å arbeide for nasjonalpark. Hele høsten jobbet styret i ØV grundig med innspill til verneplanarbeidet. Vi trasket Østmarka på kryss og tvers for å befare og dokumentere verneverdige områder, som vi spilte inn for vern som nasjonalpark, eller for vern etter eventyrskog-paragrafen i markaloven.

Dette arbeidet ga oss store naturopplevelser, særlig fordi vi stort sett har gått i områder utenfor det store stinettet. Vi har befart furukoller og gransumpskog i kløfter og drag. Vi har rastet ved idylliske tjern og innsjøer, beundret og lyttet til buldrende fosser, og nytt stillheten ved de mange myrene som Østmarka har å by på. Og vi er bare blitt styrket i troen på at disse områdene må vernes for ettertiden. Da befaringene var over, utarbeidet vi seks illustrerte faktaark med sammenstilling av natur- og friluftslivsverdier, samt et grundig notat om kulturminner og kulturhistorie. Dette arbeidet dannet så grunnlaget for en omfattende høringsuttalelse som ble levert Fylkesmannen (nå Statsforvalteren) i midten av desember. Både i kronikker, intervjuer og høringsuttalelser fra ulike hold har det utover høsten og vinteren kommet støtte for nasjonalparktanken.

Nasjonalparkene er viktige av to grunner: De sikrer fremtidige generasjoners muligheter til å oppleve naturen, og de bidrar til å bevare naturens mangfold. Som ØV har påpekt, skal nasjonalparkene i kongeriket representere alle hovedtyper av vår natur. Vi mangler imidlertid en nasjonalpark som kan være et naturdokument over lavlandsskogen på det sentrale Østlandet. I løpet av høsten 2020 har denne drømmen kommet mange skritt nærmere sin realisering.

3 Skogbruk, friluftsliv og verneområder

3.1 Nasjonalpark i Østmarka

Året 2020 startet med ommøbleringer i regjeringen fordi FrP gikk ut. Ola Elvestuen, som har fulgt nasjonalparksaken politisk siden 2012, ble i januar skiftet ut med sin statssekretær Sveinung Rotevatn som ny klima- og miljøminister. Vi håper at også han vil følge saken godt opp.

ØV inviterte til informasjonsmøte om den videre verneprosessen på Skullerudstua 11. februar. Fylkesmannen i Oslo og Vikens klima- og miljøvernavdeling stilte med fire representanter, og de ca. 120 tilhørerne fikk en grundig gjennomgang av den kommende formelle prosessen og de foreliggende politiske føringene. Tilhørerne stilte mange spørsmål, og særlig interesse vakte reservatet og spørsmålet om innlemmelse i nasjonalparken – hvilket medlemmene advarte mot.

Få dager senere, 19. februar, fikk Fylkesmannen det formelle oppdragsbrevet fra Klima- og miljødepartementet via Miljødirektoratet om «å utarbeide et høringsforslag for opprettelse av en nasjonalpark i Østmarka». Følgende føringer ble gitt:

- Vern av skog på privat grunn skal skje gjennom frivillig vern, også ved eventuelt vern etter markaloven.
- Veiene til Vangen og Rausjø, samt demningene i Rausjø, Mosjøen og Børtervann opprettholdes.
- Hvilke inngrep som kan omfattes av en nasjonalpark etter naturmangfoldlovens § 35, hvilke som må bli liggende utenfor og hvilke som eventuelt bør fjernes, vurderes i verneplanprosessen
- Det skal utredes flere alternativer med ulik størrelse på området som kan vernes, og med ulik kombinasjon av vernekategorier i naturmangfoldloven og § 11 i markaloven.

På Fylkesmannens hjemmeside kunne vi ut over året følge fremdriften i saken. I mai utlyste Fylkesmannen et oppdrag om vurdering av naturkvaliteter og verneverdi for deler av de offentlige eiendommene i Østmarka. Det var Norsk institutt for naturforskning (NINA) som fikk oppdraget. Det var ØV godt fornøyd med, da NINA har flinke fagfolk som også kjenner Østmarka godt.

Ut over høsten inviterte Fylkesmannen til åpne nettmøter 27. og 29. oktober. Her ble det stilt mange spørsmål, som ble godt besvart. På grunn av koronasmittefare ble tre planlagte infomøter i felt med Fylkesmannens fagfolk avlyst.

Den 7. oktober ble verneprosessen offisielt kunngjort, og Fylkesmannen sendte ut en invitasjon til å spille inn hvilke verdier og hensyn det er viktig å ivareta. Her inngikk også verneform og avgrensning. Innen fristen 15. desember 2020 leverte ØV et omfattende og grundig dokument med flere vedlegg i form av faktaark for seks områder, samt et grundig notat om kulturminner og kulturhistorie. Innspillet tok for seg hele utredningsområdet som Fylkesmannen hadde definert, altså også betydelige arealer vest for den store kraftlinjen. En rekke definerte arealer ble beskrevet i faktaarkene, og alternative verneformer ble foreslått. ØV ser for seg en mulig mosaikk av ulike partier og verneformer som kan fungere som en større økologisk landskapsenhet. En nasjonalpark med tyngdepunkt omkring Vangen og Rausjømarka kan binde sammen Østmarka naturreservat og Spinneren. Fire områder mellom Spinneren og Hauktjern er også beskrevet. ØV har argumentert for en todelt nasjonalpark, slik at også viktige arealer vest for den store kraftlinjen kan få et godt vern.

Vår høringsuttalelse i denne saken kan bli et historisk viktig dokument i arbeidet med etableringen av en nasjonalpark. Både vår egen uttalelse og noen av de andre uttalelsene er omtalt i egne artikler i denne utgaven av Nytt fra Østmarka. Vi publiserte også hele høringsuttalelsen med vedlegg på vår egen nettside, med overskriften Østmarka må bli nasjonalpark, og vernes for friluftslivet.

Statsforvalteren i Oslo og Viken var representert med Christian Hillmann (til venstre), Tone Mejlgaard, Ellen Lien og Olav Thøger Haaverstad. Foto: Bjarne Røsjø.

Den landskjente naturfotografen, forfatteren og Østmarka-vennen Sverre M. Fjelstad fylte 90 år 17. oktober. Sverre har hatt så stor betydning for Østmarka og naturvernet generelt at vi valgte å hylle ham med et eget temanummer av Nytt fra Østmarka, og i tillegg hadde Aftenposten et stort intervju på bursdagen. Der unnlot Sverre selvsagt ikke å legge inn et godt ord for nasjonalparken!

3.2 Nye naturreservater i Lørenskog

Området Tretjernhøla i Lørenskog ble i november 2020 vernet som naturreservat etter naturmangfoldloven. Losby Bruk hadde tilbudt området som reservat under ordningen med frivillig vern. Det er nesten 20 år siden forrige gang et område i Østmarka ble vernet som reservat, så dette var en svært hyggelig hendelse.

Vi skrev tidligere på året en uttalelse om Tretjernhøla til Fylkesmannen i Oslo og Viken, og der uttrykte vi glede over at Losby Bruk hadde tilbudt området til frivillig vern. Vi gjorde spesielt oppmerksom på at det går en skuterkjørt skiløype gjennom området, som er viktig fordi den knytter sammen vannveiene i de høyereliggende delene av Østmarka. ØV la til grunn at skiløypa skulle bestå, og dette ble tatt inn i verneforskriftene.

Losby Bruk har også tilbudt et område rundt Styggvannet i Lørenskog som reservat, og dette ligger an til å bli vedtatt i løpet av 2021. ØV skrev naturligvis en positiv høringsuttalelse også til dette. Vi håper nå at flere skogeiere vil se mulighetene som ligger i frivillig vern av eiendommer. Erstatningsordningen er god. Se for øvrig egen artikkel i denne utgaven av Nytt fra Østmarka.

3.3 Ny markaforskrift – heller ikke i 2020

Midtsommers 2017 kom – omsider – et forslag fra Landbruks- og matdepartementet (LMD) om en ny markaforskrift som skal regulere skogbruket i Oslomarka. Det ble en stor skuffelse. I stedet for å skjerpe hensynet til naturverdier og friluftsliv som en følge av markaloven, ble det motsatte foreslått. ØV utarbeidet en grundig høringsuttalelse, hvor vi argumenterte mot en rekke av endringene som

var foreslått. Heldigvis gikk en samlet flokk av Marka-organisasjoner og nasjonale naturvernorganisasjoner mot forslaget til ny forskrift.

I skrivende stund har fortsatt ingen ny forskrift dukket opp, på tross av at markaloven fylte 11 år i 2020 og at vi – da den ble vedtatt – ble lovet en ny og bedre markaforskrift. Flere hogstsaker i Østmarka og særlig den på Fjerdingbyhogda aktualiserer en rikspolitisk debatt om å legge mye mer vekt på naturgodene skogen gir oss. Markaforskriften som gjelder for skogen i Norges mest befolkede område trenger sårt at det tas et skjerpet hensyn til naturverdier og friluftsliv.

3.4 Flerbruksplan for Oslo kommunes skoger

Arbeidet med revisjon av *Mål og retningslinjer for forvaltning og drift av Oslo kommunes skoger* i perioden 2018-2027 startet opp i 2014 og ble sendt på høring i 2016. Siden da har saken vært til behandling i Oslo kommunes bymiljøetat (BYM) og etter hvert i Oslos byråd. Dokumentet ble vedtatt i bystyret høsten 2018. Til vår store glede var mange av ØVs innspill fra høringen tatt inn i dokumentet, og byrådet hadde forbedret *Mål og retningslinjer* på en rekke områder.

I 2018 startet BYM opp arbeidet med revisjon av *Flerbruksplanen for Oslo kommunes skoger*. Siden ØV ikke har plass i styringsgruppa, ble vi i juni invitert til møte med BYM, hvor vi ga uttrykk for våre synspunkter. Vi har også sendt skriftlige innspill til utkastet, som var ventet på høring i 2019. Men flerbruksplanen kom heller ikke på høring i 2020, og en viktig grunn er at Byrådet ville avvente oppstart av verneprosess for nasjonalpark i Østmarka.

3.5 Handlingsplan for skogbruk i Oslo og Viken

ØV mottok til uttalelse en handlingsplan for skogbruket i Oslo og Viken. Denne var ganske lik den tilsvarende planen vi i 2015 behandlet for Akershus. Våre kommentarer kan oppsummeres i følgende punkter:

1. Nok en gang er skogbrukets hensyn til utøvelsen av friluftslivet ikke omtalt
2. Skogbruket har ingen god strategi for bedre kartlegging av rødlistearter i skog
3. Ved utarbeiding av nye driftsplaner for skogbruket, foreslår ØV å bruke skogbrukets rentemidler for finansiering av en bedre kartlegging av biologiske mangfold i skog

3.6 Lørenskog Elveforum

Lørenskog Elveforum (LE) ble stiftet i 2016. Forumet skal, i samarbeid med Lørenskog kommune, øke interessen for og opplevelsen av vassdragene og tilhørende kulturminner for alle deler av befolkningen. Dette skal gjøres ved å skape økt bruksverdi og tilgjengelighet, og ved vern og rehabilitering med tanke på naturverdier og biologisk mangfold. En viktig del av arbeidet blir å gjenåpne deler av vassdragene som er lagt i rør, og å gjennomføre tiltak som reduserer fare for flom.

ØV er medlem i LE. Styreleder er Tommy Finsand, og Kjell Sandberg har representert ØV i styret. Forumet har egne nettsider, www.lorenskogelveforum.no, og egen Facebook-side. Året 2020 var, som for de aller fleste, sterkt preget av koronasituasjonen og smittevern. Dette har hemmet en del oppgaver og prosesser, men LE har «holdt trykket oppe» ved månedlige møter og tett dialog med kommunen. Årsmøtet ble avholdt via e-post. Dette gikk greit, men dynamikken ved å ha et fysisk møte bortfaller. LE har jobbet med følgende saker i 2020:

- Foreslått og iverksatt nye målepunkter for vannkvalitet etter forespørsel fra kommunen
- Identifisert konkrete stier i Lørenskog som bør følges opp av kommunen
- Hatt dialog med kommunen vedrørende kantvegetasjonen ved Langvannet
- Deltatt i arbeidsgruppe *Visjon Visperud* arrangert av kommunen

*Dugnadsgjengen fra Lørenskog elveforum tar seg en velfortjent rast ved Ellingsrudelva.
Foto: Kjell Erik Sandberg.*

- Diskutert hvordan LE i samarbeid med Lørenskog kommune og Oslo Elveforum kan finne løsninger som bidrar med flomdemping i Ellingsrudelva og de tilgrensende bekkene. Arbeidet med dette fortsetter i 2021, med mulighet for et samarbeid med Oslo Elveforum.

3.7 Bekymringsmeldinger til Bymiljøetaten i Oslo og til andre kommuner

ØV mottar hvert år mange bekymringsmeldinger fra markabrukere. De aller fleste bekymringene er knyttet til den delen av Østmarka som forvaltes/eies av Oslo kommune. Meldingene kan dreie seg om alt fra spredning av fremmede arter, hogst, spørsmål om restaurering av myrer, mistenkelig aktivitet, klager etter gjennomføring av sykkelritt, trær som har falt over veier eller ledninger, ulovlig stibygging og etablering av traséer for terrengsykling, med mer. Alle henvendelser sendes anonymt videre til Bymiljøetatens seksjon for Østmarka, eller tilsvarende i de andre kommunene. Hos seksjon Østmarka får vi raske og gode svar, som vi formidler videre til den aktuelle markabrukeren på epost, eller via Facebook hvis spørsmålet har dukket opp der. Kommunen følger også opp når det er snakk om ulovligheter eller behov for å gripe inn av andre årsaker. Vi har også begynt å få henvendelser fra de andre kommunene.

Et eksempel fra Nordre Follo bør nevnes spesielt. Rett før jul 2020 ble ØV kontaktet av medlemmer som oversendte bilder av utlagte elgkadavre, parterte smådyr, fiskefilet, avfall fra gris, to flådde rever og masse pellets ved skytebanen Skuddås, som ligger på vestsiden av veien til Bysetermåsan. Avfallet hadde ligget der lenge, og turgåere beskrev at det luktet forferdelig og var til sjenanse og at hunder hadde rullet seg i avfallet. ØV sendte sporenstreks en henvendelse til kommunen.

Dagen etter sendte Nordre Follo kommuneskoger en sterk anmodning til de ansvarlige om at det måtte ryddes opp på Skuddås. Avfallet ble ryddet i romjula. Styreleder i ØV ble også kontaktet av et styremedlem i den ansvarlige foreningen, som beklaget at deres aktivitet hadde vært til sjenanse for

andre brukere av Østmarka. De vil i framtiden finne bedre løsninger i forbindelse med åtejakt på rev. ØV setter stor pris på kommunens raske reaksjon og ikke minst at de ansvarlige beklager til Østmarkas brukere. Det er så vidt vi erfarer første gang en annen forening tar kontakt med oss og beklager at deres virksomhet har gått ut over andre brukere.

3.8 Hogst og veibygging i Oslos kommuneskoger

Før jul i 2019 mottok ØV planer for hogst og veier i Oslo kommunes skoger. Ingen av disse berørte Østmarka. Årsaken er verneprosessen i Østmarka med sikte på å etablere nasjonalpark.

3.9 Hogst og veibygging i Lørenskog

På Losby bruks eiendom har det vært en del hogst i løpet av året. Den mest omfattende var maskinell hogst rett nord for Mønevann fordelt på tre flater. Rett øst for Golfbanen var det en mindre manuell vinterhogst. Mellom Fiskeløysa og Lusetjern er det gjennomført hogst av vindfall i en tidligere lukket hogst. Ellers har det vært gjennomført en del tørkehogst av granskog som hadde svekket sunnhet etter tørkesommeren 2018. ØV har ikke mottatt klager fra brukerne på årets hogster i Losbymarka.

3.10 Hogst og veibygging i Rælingen

Hogst av gammel og opplevelsesrik nærskog

Det var mye som gikk galt med hogsten som startet i lia opp til Fjerdingbyhøgda sør for Marikollen i Rælingen i slutten av september. ØV fikk Landbrukskontorets vedtak om tillatelse til hogst tilsendt 7. juli, med tre ukers klagefrist. Vi hastebefarte bestandet, en 22 dekar stor granskog som var 117 år gammel, men rakk ikke å få med oss NOAs biolog. Vi klagde på tillatelsen til hogst i nærskogen og mente at det var gjort mangelfulle undersøkelser av biologiske verdier. Vi mente også at hogsten var til stor skade for opplevelsesverdiene for friluftslivet og at hogsten derfor burde vært avslått.

Regionkontor Landbruk for Lørenskog, Oslo og Rælingen var saksbehandler og sendte klagen videre til Fylkesmannen i Oslo og Viken, som behandlet klagen. Kommunen innstilte på at vår klage burde avslås, «da det ikke har fremkommet nye momenter som har betydning for saken». Dette førte til at ØV allierte seg med NOAs erfarne biolog Erik Kagge, som befarte området 26. august. Han brukte da ikke lang tid på finne den sjeldne sopparten *rosenjodskinn*, som er oppført som «sterkt truet» på den norske rødlista for arter.

Den 7. september sendte vi de nye opplysningene om funnet til Fylkesmannen, som var i gang med å behandle klagen. Vi understreket også at kommunen kun hadde tatt hensyn til ulemper for stier og ferdsel under og rett etter hogst. Vi viste blant annet til markaforskriftens formål om å «*bevare og utvikle*» områdets kvaliteter knyttet til friluftsliv» og påpekte at formålet handler om mye mer enn ferdselsårer i form av stier og løyper. ØV påpekte også at dette området ligger tett inntil bebyggelsen i Rælingen og i nærheten av en skole, og ifølge kommunens egen kartlegging er dette et særlig viktig friluftslivsområde. Området blir mer og mer viktig som et turområde hvor folk kan oppleve en gammel skog uten inngrep, siden det ligger tett opptil Marikollen idrettspark hvor det er utført store inngrep. Like ved planlegges et nytt boligfelt for flere hundre nye innbyggere.

Flere av bestandene som skulle hogges lå i bratte og/eller til dels våte områder, og ØV var derfor bekymret for store erosjons- og sporskader etter både hogstmaskiner og utkjøring, og at det skal anlegges nye driftsveier. Vi fryktet derfor at dette ville føre til omfattende terrenginngrep. Vi stilte oss kritiske til driftsveiene og syntes ikke at kommunens vilkår i tilstrekkelig grad tok hensyn til dette, særlig når hogsten skulle utføres i bratt terreng.

Fylkesmannen inviterte ØV og skogeierens representant til befarings 6. oktober. Da var hogsten allerede i gang, men ble midlertidig stanset på grunn av ØVs opplysninger om funn av en rødlistet art. To dager etter befaringsen avviste Fylkesmannen vår klage, og hogsten ble gjennomført. Men ØVs to befarings og klage førte tross alt til at Fylkesmannen la inn en 30 meters vernesone, totalt mindre

*Her fant NOAs biolog den rødlista arten rosenjodskinn, og en liten flekk i skogen ble reddet.
Foto: Bjørnar Thøgersen.*

enn ett dekar, rundt den utrydningstruede soppen som var påvist. Vi tviler på at den lille skogflekken vil redde arten.

Hogsten ble gjennomført i en meget fuktig høst og det oppstod store skader etter hogstmaskiner og tømmertransporten på Brudalsveien – som er den viktigste innfallsåren til Østmarka – samt på driftsveien opp til hogstfeltet og i selve hogstfeltet. Både under hogsten og etter at ØV i midten av oktober la ut en nettbasert nyhet som ble delt og lest av mange, kom det mange reaksjoner på hogsten. Saken ble tatt opp i Rælingen Friluftsråd, som rettet skarp kritikk mot kommunens saksbehandling og manglende ivaretagelse av friluftslivet. Også politikerne i Rælingen kom på banen og Sigbjørn Lia uttalte at en oppfølging av dette kan bli at den kommunale etaten for Idrett, fysisk aktivitet og friluftsrådet blir høringsinstans i hogstsaker.

ØVs kritikk rettet seg først og fremst mot kommunen og Fylkesmannen og ikke mot grunneieren, som nylig har kjøpt eiendommen. Kommunen stilte nemlig krav om avvirkning av skog for å gi konsesjon til grunneierens ervervelse, og derfor er det kommunen som har lagt premissene for den hogsten som foregikk og at den skjedde så fort.

Etter ØVs syn er det en mangel på helhetstankegang i kommunen, og så vidt vi erfarer er ikke hogsten i denne nærskogen forelagt dem som ivaretar friluftslivet i kommunen. Vi synes det er tragisk at Rælingen kommune på denne måten ødelegger naturverdier – da tenker vi også på alle naturinngrepene i tilknytning til Marikollen idrettspark. Opplevelserik nærskog bør hegnes om som en verdifull rekreasjonskilde for befolkningen.

I midten av november befarte ØVs styreleder området, sammen med styremedlem Bjørnar Thøgersen og en journalist fra Vårt Land som hadde fattet interesse for saken. Både utkjøringsstraseen

for tømmeret i skogen og selve hogstfeltet så grusomt ut. Vi vasset i gjørme til langt opp på leggene, der vi gikk oppover driftsveien som også er en skiløype. Da vi kom inn i hogstfeltet, så det ut som en slagmark.

«Tanken på hvilke verdier for friluftslivet og kommende generasjoner som er ødelagt, gjør meg både fortvilet og forbannet. Hvis kommunen og Fylkesmannen i det minste hadde hørt på oss og stilt som vilkår at hogsten skulle utføres på vinteren, ville mye vært annerledes. Jeg håper i det minste at denne saken blir en lærepenge for kommunen og at hensynene til friluftsliv og naturmangfold vil veie tyngre i framtida», oppsummerte ØV's styreleder i et intervju i julenummeret av Nytt fra Østmarka.

3.11 Hogst og veibygging i Enebakk

Skogsbilveier på Bjerke Bruk

Arbeidet med ombygging av skogsbilveinetten på Bjerke Bruk skal nå være ferdig. ØV har mottatt flere klager på dårlig renhet av de knuste betongmassene som ble kjørt på veien og seinere overdekket med subbus. Det ble også fra grunneier klaget til ansvarlig firma, R3 Entreprenør, om dårlig kvalitet på massene. ØV – som motsatte seg påkjøring av knuste betongmasser – mener at saken er såpass prinsipielt viktig at vi, så fort snøen har gått, vil kreve en ferdigbefaring av anlegget.

3.12 Terrengsykling og -ritt

Iidrettsforeningen IF Frøy søkte i januar 2020, i en epost til Bymiljøetaten, om å opprette en permanent rundbaneløype for sykkelritt. Denne skulle dels anlegges inne i skianlegget på Skullerud og dels i LNF-området på kollen mellom skianlegget og Skullerud skole. LNF er en forkortelse for landbruks-, natur- og friluftsområde, og slike arealer er i utgangspunktet underlagt et generelt bygge- og anleggsforbud.

Ut fra et blyanttegnet kart som fulgte med søknaden, så det ut som om hovedtyngden av tekniske inngrep ville ligge i LNF-området, som i reguleringsplanen er satt av til friluftsliv. Ifølge IF Frøy skulle de bygge en ritt-trasé med høy standard som tilfredsstillt kravene fra Norges Cykleforbund og Det internasjonale sykkelforbundet (UCI), slik at det kan arrangeres nasjonale og internasjonale ritt i løypa. Frøy opplyste i søknaden om at de allerede var tildelt et NC/UCI-ritt hvor de beste sykkelrytterne i landet og internasjonale sykkelryttere skal delta, slik at de trenger å bygge en slik bane. IF Frøy opplyste at de hadde søkt private midler til å bygge et stinettverk og at ritt-traseen ville bygges på dugnad, blant annet på eksisterende stier innenfor LNF-området på kollen nordvest for idrettsanlegget, mellom langrennssporene. Bymiljøetaten sendte søknaden til ØV til uttalelse.

ØV avga uttalelse til BYM 29. januar. Vi fremholdt at det er åpenbart at bygging av en ritt-trase med internasjonal standard innenfor markagrensa er søknadspliktig etter markaloven og krever at det utarbeides reguleringsplan. ØV påpekte at det er uten betydning at det fra før finnes tråkk eller umerkede stier i samme terreng: En rittbane er pr. definisjon noe helt annet, og vil dessuten kunne føre til at stier som benyttes til friluftslivet kan bli ødelagt for dette formålet. Ut fra det blyanttegnede kartet IF Frøy fremla var det ikke mulig å se det reelle omfanget av tiltakene, men det fremsto klart at en ritt-trasé innebærer en betydelig utvidelse av idrettsanlegget på kollen – som er regulert som LNF-område. En slik utvidelse er i strid med reguleringsplanen, hvor noe av poenget var at det skulle være igjen nok plass til fri ferdsel i naturen uten ytterligere inngrep når langrennsløypene var blitt lagt.

ØV pekte i uttalelsen på at da Rustad IL ønsket å utvide eksisterende skianlegg på Skullerudstua, ble prosedyrene for søknad etter markaloven og plan- og bygningsloven fulgt. ØV fremholdt at dette anlegget er blitt fint, og at utbyggingen er godt forankret i bydelen gjennom åpne prosesser hvor alle interessenter har fått uttale seg. Vi påpekte at når IF Frøy nå synes å ville bygge et sykkelanlegg i samme området, er det selvsagt at BYM sørger for likebehandling, slik at også IF Frøy blir bedt om å følge reglene som gjelder for denne typen utbygging. Utvikling av idrettsanlegg i Marka skal ikke

På stiene i blåveisskogen mellom Skullerudstua og Skullerud skole planlegges en permanent rundbane for terrengsykkelritt. ØV mener kollen er viktig nærskog og ikke et idrettsanlegg. Foto: ØV.

skje ut fra et løselig, blyanttegnert kart og en mer eller mindre subjektiv beskrivelse av tiltakene. Vi viste til at Skullerud idrettsanlegg og innfallsport er mye benyttet hele året, både til idrett og ikke minst som utfartsområde for befolkningen, med både markastue, ballslette og bålplasser med mer for det uorganiserte friluftslivet og befolkningen i nærområdet.

Terrengsykkelrittet 2020, som var planlagt til 23. mai, ble avlyst på grunn av restriksjonene på grunn av koronapandemien.

3.13 Ulven i Østmarka

ØV forholder seg til at Østmarka er en del av ulvesonen, og organisasjonen har plass til både ulvetilhengere og -motstandere. Organisasjonens rolle er å spre saklig informasjon, slik at interesserte kan ta standpunkt på et kunnskapsbasert grunnlag.

Vårt inntrykk er at situasjonen rundt ulven i Østmarka har roet seg betraktelig de siste årene. Det siste året har det kun vært noen få, mindre tilfeller av rovdyrskade. Utover våren 2020 kunne vi konstatere at det var svært få observasjoner av ulv i Østmarka, og det var lenge uvisst hva som var skjedd med den. Nye opplysninger fra Rovdata bekrefter vår mistanke om at deler av ulveflokken har trukket sørover mot Hobøl. Elgbestanden i Østmarka er nå på et lavmål grunnet beskatning fra både jakt og ulv, så dette kan være årsaken til at ulven har trukket sørover der det er mer vilt.

I følge Rovdata har det ikke vært yngling i Østmarka i 2020, og de observerte ulvene er antakelig individer som ikke har etablert revir.

4 Plansaker og markagrensa

Endringer i plan- og bygningsloven på høring

Kommunal- og moderniseringsdepartementet sendte omfattende endringer av plan- og bygningsloven (pbl) på høring våren 2020. ØV er negativ til forslaget om å endre pbl. paragraf 19-2 og sluttet seg til høringsuttalelsene fra miljøorganisasjonen Sabima, Naturvernforbundet og en rekke andre organisasjoner som representerer den delen av frivilligheten som har som formål å tale naturens sak i plansaker.

Vi mente at forslaget om økt adgang til å gi dispensasjon fra kommuneplanen svekker lokaldemokratiet. En dispensasjonssak er ikke gjenstand for generell høring, bare de som er direkte berørt i saken gis mulighet til å uttale seg. Økt adgang til å gi dispensasjon innebærer dermed redusert mulighet for medvirkning for natur- og miljøorganisasjoner og andre som taler naturen og/eller fellesskapets sak. De som har direkte interesse i et dispensasjonsvedtak – for eksempel grunneiere og utbyggere – får råde grunnen alene, med mulighet til å fremføre sine argumenter uten at organisasjoner og andre som representerer det brede fellesskapet inviteres til å gi sine innspill.

Dispensasjonssaker går som regel «under radaren» for organisasjoner som ØV, rett og slett fordi vi ikke gjøres kjent med dem. Vi har heller ikke noen lovfestet rett til å uttale oss, og berørte myndigheter har som hovedregel ikke noen plikt til å hensynta våre uttalelser i saken om vi skulle «snappe den opp». Vi mente at forslaget innebærer en vesentlig svekkelse av lovverket som beskytter naturen, idet organisasjoner som taler naturens sak ikke har uttalerett i en dispensasjonssak. Når mulighetene for å be om overprøving hos en overordnet instans i tillegg svekkes, er den samlede virkningen av regjeringens forslag etter vårt syn meget alvorlig. ØV ba om at forslaget trekkes tilbake og at nåværende ordlyd i loven beholdes.

Varsel om oppstart av regional kraftsystemutredning

Nettselskapet Elvia AS sendte høsten 2020 på høring varsel om en ny regional kraftsystemutredning for Oslo, Akershus og Østfold. ØV sendte en kort uttalelse hvor vi påpekte at flere tiltak berører eller kan berøre Østmarka: Ny transformatorstasjon på Flateby, ny transformatorstasjon på Liåsen, reinvestering i kraftledningen Stubberud – Røykås og ny omformerstasjon for Bane NOR i tilknytning til Åsland.

ØV ba om at det legges til grunn for alle tiltak som kan berøre Østmarka, at dette er et særdeles viktig natur- og rekreasjonsområde for vel 850 000 innbyggere som sokner til Østmarka. ØV anmodet om at det ikke gjennomføres nye prosjekter som berører Østmarka, og at hensyn til naturverdier, naturopplevelse og friluftsliv må inngå i den kommende utredningen. Vi minnet videre om at Fylkesmannen i Oslo og Viken har igangsatt en formell verneprosess for å etablere en nasjonalpark.

4.1 Plansaker i Oslo

Advarte mot ny «Romeriksporten-skandale»

Sommeren 2020 fikk ØV varsel om oppstart av planarbeidet om «Ny vannforsyning Oslo stamnett». Saken berører Østmarka fordi Vann- og avløpsetaten (VAV) har planer om å bygge en ny fjellhall for byens vannforsyning vest for Lutvann. Fjellhallen på hele 50 000 kubikkmeter skal fylles med vann og fungere som beredskapsbasseng. ØV leverte en høringsuttalelse med skarpe advarsler mot planen om å sprengte ut en fjellhall i dette området. ØV understreket i høringsuttalelsen at organisasjonen har stor forståelse for at Oslo trenger å redusere sårbarheten for drikkevannsforsyningen. Men vi stilte et stort spørsmål ved klokskapen i å planlegge et stort basseng i fjell i en av de største sprekkesonene i Østmarka, hvor arbeidet med Romeriksporten viste at fjellet var «pill råtten» og berggrunnen «lekker som en sil». ØV minnet om at byggingen av Romeriksporten førte til at vannstanden i flere vann i Østmarka begynte å synke. Flere myrer og andre fuktområder ble drenert,

Slik så det ut da også Lutvann – ofte kalt Østmarkas dronning på grunn av det klare vannet – ble rammet av lekkasjene til Romeriksporten. Foto: Steinar Saghaug.

og mange hus i Hellerud-området fikk alvorlige setningsskader. Hvis ikke tunnelen var blitt tettet med etterinjeksjon, ville også den unike innsjøen Lutvann blitt tømt.

ØV forutsatte at VAV var kjent med historien om Romeriksporten, og uttrykte bekymring for at denne utbyggingen skal foregå under stort tidspress. Det var kun 1 år og 4 mnd. til hele planprosessen inkludert detaljprosjektering og anbudskonkurranser skulle være ferdig, vedtak fattet i Bystyret, og planen godkjent av KLD. Prosjektets sluttdato er satt til 1. januar 2028, som er fristen kommunen har fått av Mattilsynet. Vi frykter at både detaljplanlegging, forundersøkelser og selve anleggsarbeidet vil bli preget av tidspress, slik at prosjektet havner i samme klemme som arbeidet med Romeriksporten hvis det oppstår lekkasjer underveis. Vi ba VAV om å se kritisk på realismen i framdriftsplanen og påpekte dessuten faren for kostnadsoverskridelser. ØV frykter videre at viktige rekreasjonsområder ved Haugerud og Trosterud kan bli berørt i anleggsperioden.

Vi skrev en artikkel som ble publisert på våre nettsider og i Akers Avis. VAV inviterte oss deretter til eget dialogmøte, uten at vi ble beroliget av den grunn. Men det har ført til at VAV holder oss godt informert om framdriften, noe vi setter pris på. Denne plansaken og anleggsfasen vil ha høy prioritet i ØV de neste årene. Vi vil følge den nøye og benytte oss av våre demokratiske rettigheter, inkludert klageadgang, for å ivareta Østmarkas natur og friluftslivets interesser.

Behovsplan for idrett, friluftsliv og fysisk aktivitet 2021–2030

En ny og revidert behovsplan var på høring i 2015 og ble vedtatt i bystyret høsten 2016. Planen var igjen på høring våren 2018, og nå er det bestemt at den skal revideres hvert annet år. Våren 2020 var planen derfor igjen på høring, med vedtak i bystyret i desember. I vår høringsuttalelse påpekte vi at behovsplanen er blitt vel omfangsrik og er nokså krevende å lese. ØV mente også at idrettsdelen i planen er meget dominerende.

Vi påpekte at mens den organiserte idretten har ønske om høy grad av tilrettelegging, er friluftslivets behov gjerne det motsatte. For store deler av friluftslivfolket er nettopp mangel på tilrettelegging – eller bare sparsom tilrettelegging – en forutsetning for rekreasjon og utfoldelse. Gradvis nedbygging av Marka er særlig en bekymring i nærområdene, hvor eldre og barn har mulighet til å drive sitt friluftsliv.

Vi mente det vil styrke planen vesentlig om enkelte særlig viktige friluftslivsområder løftes frem og «øremerkes» til uorganisert friluftsliv. I disse områdene skal det ikke tilrettelegges spesielt for organisert idrett eller aktivitet som fører til mye slitasje. Dette vil gi bedre balanse mellom idrett og friluftsliv og bidra til å synliggjøre at også den ikke-organiserte delen av befolkningen prioriteres i planen. I de aller mest brukte friluftslivsområdene er slitasje i dag en utfordring. Hensynet til å opprettholde og oppleve natur av akseptabel kvalitet taler for at organisert idrett som innebærer høy slitasje utøves utenfor de aller mest brukte friluftslivsområdene. ØV mener at Nøklevannskogen er eksempel på et område som bør øremerkes for enkelt, bynært friluftsliv.

ØV understreket videre at: Skogen rundt Haraløkka idrettsanlegg må skjermes for organisert idrett og slitasje av hensyn til det uorganiserte friluftslivet i Nøklevannskogen. Rundbane for sykkel ved Skullerud vil ødelegge intensjonen om å etablere en innfallspport for sommerbruk, og forringe et viktig område for nærfriluftsliv. Planene for utvikling på Grønmo må respektere den vedtatte reguleringsplanen og dens intensjoner om å etablere en friluftsliv- og miljøpark for allmennheten – og ikke et idrettsanlegg. Planen må ses i sammenheng med et områdeløft for Søndre Nordstrand.

I våre prioriteringer løftet vi særlig fram behovet for en innsats for friluftslivet i Østmarka nord. Det eneste området i Oslo del av Østmarka som virkelig trenger mer tilrettelegging for friluftslivet, er inngangen til Marka ved Lindeberg og Ellingsrud. Tilretteleggingen må ta utgangspunkt i områdets naturkvaliteter og lokalbefolkningens behov, og ses i sammenheng med områdeløft i Groruddalen.

ØV understreket at vi prioriterer vedlikehold framfor nyanlegg og tiltak som kommer mange brukere til gode – og særlig barn, eldre og de som ikke er så fysisk aktive. ØV ba om at en rekke friluftsliv- og idrettstiltak ble prioritert i økonomiplanen for 2021–2024 (se punktliste). I den etterfølgende behandlingen i bystyret ble de av våre prioriterte tiltak som er merket med X tatt med i Handlingsplanen for 2021–2030. Det eneste tiltaket som ligger inne i økonomiplanen for 2021–2024 er undervisningsbygget på Sørli besøksgård:

- Rehabilitering av husmannsplassen Enga og legge til rette for parsellhager (X)
- Forprosjekt og gjennomføring av innfallspport Østmarka nord inkludert smal trasé til Grønlihytta, som åpnes for allmennheten (X)
- Innfallspport Ellingsrud (X)
- Fullføre Sørli besøksgård 2021–2022
- Opprusting av Rustadsaga (X)
- Utvikling av Grønmo friluftsliv- og miljøpark (X)
- Styrke informasjonsarbeid, skilting av nærturer og gjennomføre mindre tilrettelegginger som flere enkle toaletter og gapahuker (X)
- Fullføre Skullerud skianlegg (X)

ØV ba om at følgende friluftslivstiltak ble prioritert i handlingsplanen for 2021–2030:

- Videreutvikling av innfallspport Ulsrudvann (informasjon) og Skullerudstua (informasjon og sommerfriluftsliv) (X)
- Skraperudtjern – rehabilitering av turvei (X)
- Lyssette turvei Ulsrudvann-Østmarksetra (X)
- Turvei Grønmo-Godliaveien-Hanåa-Sandbakken

Restaurering av husmannsplassen Enga er ØVs hovedprioritering i Oslo kommunes behovsplan.
Foto: Frode Westad.

Da behovsplanen hadde vært oppe til behandling i komiteen 2. desember, oppdaget ØV at Bymiljøetaten tok omkamp på saken om helårstrasé (grusvei) gjennom verneområdet Spinneren i Østmarka. BYM hadde lagt inn grusvei fra Smørholet gjennom Klokkeruddalen til Sandbakken selv om en trasé gjennom verneområdet var skrinlagt! Vi tok derfor kontakt med flere av partiene i bystyret og ba om at denne helårstraseen enten ble fjernet fra planen eller skifter trasé og navn fra Grønmo – Smørholet – Sandbakken til Grønmo – Godliaveien – Hanåa -Sandbakken. Under behandlingen i bystyret 16. desember fremmet Ap, R, SV og MDG forslag om endring av trasé, noe som heldigvis fikk støtte fra alle partier utenom Bompengepartiet.

Under behandlingen av behovsplanen i komiteen og bystyret ble følgende flertallsmerknad fra R, Ap, MDG, SV og V vedtatt under temaet om «**Natur og idrettsaktivitet**»:

Medlemmene påpeker at mens den organiserte idretten har ønske om høy grad av tilrettelegging, er friluftslivets behov gjerne det motsatte. For store deler av friluftslivfolket er nettopp mangel på tilrettelegging – eller bare sparsom tilrettelegging – en forutsetning for utfoldelse. Det er særlig bekymring for gradvis nedbygging av Marka i nærområdene, hvor eldre og barn har mulighet til å drive friluftsliv. I de aller mest brukte friluftslivsområdene er slitasje i dag en utfordring. Hensynet til biologisk mangfold, samt muligheten for å oppleve natur av akseptabel kvalitet taler for at organisert idrett som innebærer høy slitasje utøves utenfor marka (ØVs understreking).

Dette er et stort gjennomslag for våre verdier. Vi håper at dette klare politiske vedtaket blir etterlevd av Bymiljøetaten, som har ansvaret for å følge opp bystyrets og byrådets vedtak.

Aktivitetssonene foreslått fjernet i arealdelen

Det nåværende byrådet gikk i 2015 til valg på å fjerne aktivitetssonene som var blitt foreslått av det forrige byrådet, og som i den første versjonen innebar at nesten 10 prosent av Osloområdet skulle gjøres om til noe som i realiteten var anleggssoner. Kommuneplanens samfunnsdel fra 2018 omtaler at sonene skal fjernes i revisjon av den juridiske arealdelen. Arealdelen er imidlertid ikke rullert ennå

Til tross for de politiske føringene har administrasjonen i Oslo kommune i flere saker vist til at områder ligger innenfor aktivitetssonen når saker om tilrettelegging i Østmarka er behandlet. ØV har tatt dette opp med politisk ledelse i flere sammenhenger, og i den siste saken vi har fått på høring er dette endelig korrigert. Planprogrammet til kommuneplanens arealdel kom på høring høsten 2020 med høringsfrist i februar 2021. I høringsutkastet er aktivitetssonene fjernet, men i høringsutkastet omtales følgende:

Skånsom tilrettelegging for rekreasjon i Markas randsone er imidlertid viktig for folkehelse og rekreasjon. I arbeidet med ny arealdel skal det derfor utredes hva slags type tilrettelegging det kan legges opp til innenfor markalovens rammer. I tillegg skal det vurderes geografisk omfang og føringar for slik tilrettelegging. Kommunen skal i revisjonen også vurdere grep som sikrer viktige naturverdier og biologisk mangfold i Marka.

ØV er urolig for omtalen og mener at formuleringene i høringsutkastet kan leses som det inviteres til omkamp hvor aktivitetssoner kan dukke opp under annet navn. Vi viser særlig til at det legges opp til at det skal utredes hva slags tilrettelegging det kan legges opp til innenfor markalovens grenser og gis føringar for geografisk omfang. ØV mener at politikerne bør merke seg at det det var ikke behovet for, eller et ønske om økt «tilrettelegging» men nøyaktig det motsatte- nemlig ønske om å bevare den nære naturen intakt uten større tekniske inngrep- som skapte engasjementet i befolkningen da saken om aktivitetssonene kom opp første gang. ØV henstiller til medlemmene om å følge med på kommunens arbeid med denne saken. ØV vil sende høringsuttalelse til planprogrammet og vil følge det videre arbeidet med planen nøye.

Lille Wembley – Områdeplan for Haugerud – Trosterud

ØV har engasjert seg sterkt i utviklingen av friområdet Lille Wembley på Haugerud, som ligger like ved markagrensa, og nå begynner vi å se resultater av vårt og andres arbeid. Området fikk i 2020 status som statlig sikret friluftsområde. Det innebærer at det er mulig for Oslo kommune å søke om statlige midler til tilrettelegging i området for friluftslivsformål. Lille Wembley, som i praksis er en innfallsport til Marka der lysløypa/turveien fra Haugerud starter, har nå fått flere møteplasser med blant annet et langbord, ulike sittemuligheter, en grill, og flere lekemuligheter for barn – som en labyrint og en stokkeskog. Flere av materialene som har blitt brukt for å bygge benker og lekeområder i parken er gjenbruksmaterialer.

Badebrygge i Lutvann

Plan- og bygningsetaten godkjente høsten 2020 etablering av to badebrygger med landgang i Lutvann, der vedtaket var hjemlet i markaloven § 15. ØV klagde på avgjørelsen om unntak fra markaloven for den ene badebrygga. Her ønsket BYM å etablere ei brygge ved naturtypen *rik sumpskog* i nordenden i Lutvann, ved det store berget/odden rett nord for Nordholmen. Vår begrunnelse for klagen var at det måtte tas hensyn til denne naturtypen, men vel så mye at dette er ett av få grunne områder i Lutvann og derfor et viktig oppvekstområde for fiskeyngel og dessuten viktig tilholdssted for flere fuglearter. Vi ga uttrykk for forståelse for at det er behov for to badebrygger, men mente at BYM må finne et bedre egnet sted for badebryggen som er planlagt ved sumpskogen.

Ved odden i dette grunne området i Lutvann vil Bymiljøetaten anlegge badebrygge. Foto: Bente Lise Dagenborg.

Ulovlig anleggsarbeid innenfor markagrensa

I august 2017 kontaktet en privatperson Oslo kommune og varslet om at det foregikk ulovlige arbeider med sprengning og planering i Enebakkveien 460, som ligger innenfor markagrensa øst for Klemetsrud. Vedkommende tok etter hvert også kontakt med ØV, som umiddelbart sendte en henvendelse til Plan- og bygningsetaten (PBE) og varslet om mulige brudd på markaloven. PBE fulgte opp saken og varslet både bøter og anmeldelse hvis eieren ikke fulgte stoppordren som ble gitt.

I 2018 sendte vi brev på bakgrunn av at kommunen trakk tvangsmulkten de hadde varslet på grunn av manglende oppfølging av stoppordren. Det syntes vi var beklagelig. Selve inngrepet er et meget alvorlig brudd på markaloven, og vi forventet at Oslo kommune følger opp ulovlige inngrep med både bøter, anmeldelse og krav om rehabilitering. Hvis ikke, vil saken kunne skape presedens for andre utbyggere som tar seg til rette og får tilgivelse i etterkant.

Etter at ØV igjen henvendte seg til PBE, var det lenge stillstand i saksbehandlingen. Det kom et nytt anonymt varsel i april 2019, og da tok PBE igjen tak i saken og ga pålegg om at bruken av eiendommen til parkeringsplass og lagring, i strid med reguleringen, måtte opphøre. Kommunen vedtok samtidig en tvangsmulkt på kr 60 000 hvis ikke bruken opphørte. Eier ble også pålagt å tilbakeføre terrenget. Kommunen vedtok samtidig en tvangsmulkt på kr 40 000 hvis ikke området ble tilbakeført.

Eieren EB Eiendom klagde på vedtaket og påberopte seg hevd på bruken av arealene til garasje, samt at Gjersrud/Stensrud-reguleringen vil gjøre området om til vei og sykkeltrase.

I klagebehandlingen avviste kommunen eiers argumenter og påpekte at ved ulovlige arbeider må forholdet rettes, enten ved å tilbakeføre arbeidet, eller ved å søke om tillatelse. Fylkesmannen var klageinstans, og i mars 2020 konkluderte Fylkesmannen med at klagen ikke førte fram.

EB Eiendom søkte da om dispensasjon fra markalovens § 5 vedrørende bygge- og anleggsforbud i Marka. Kommunen mente at det omsøkte tiltaket er uforenlig med hensynene bak markaloven og at en dispensasjon helt klart vil medføre ulemper for friluftslivet, naturopplevelser og idrett. Kommunen mente at det ikke forelå en klar overvekt av hensyn som taler for å kunne gi den omsøkte dispensasjonen og avslø søknaden. Eier klagde nå på kravet om tilbakeføring av terrenget og kommunens tvangsmulkt. Kommunen har gitt eier utsatt frist til 1. januar 2021 og samtidig varslet økning i tvangsmulkten. Eier har ikke etterkommet kommunens krav innen fristen.

4.2 Plansaker i Akershus

Veiforbindelse øst for Oslo og mulig tunnel

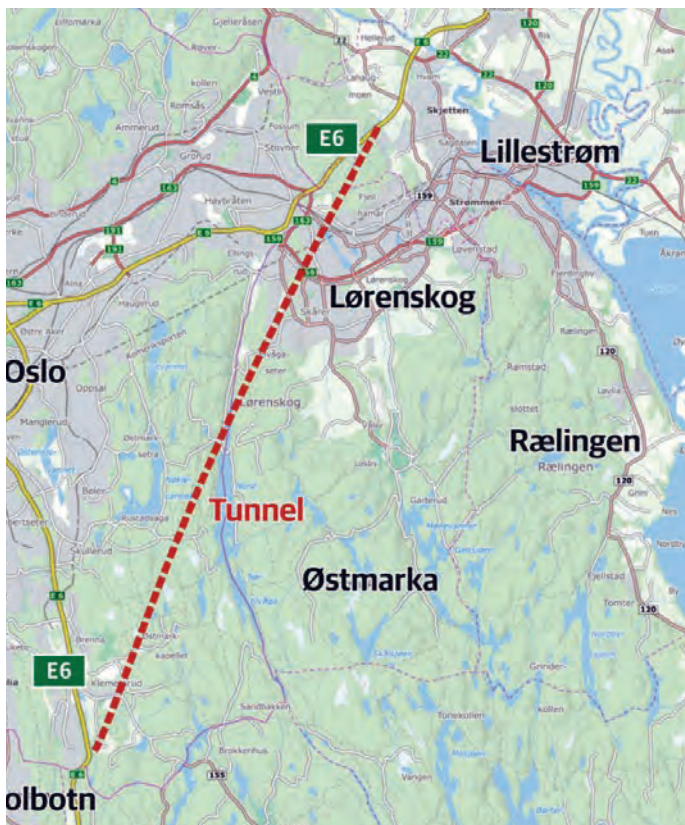
ØV sendte i mars 2020 høringsuttalelse knyttet til Statens vegvesens (SVV) konseptvalg-utredning for veiforbindelser øst for Oslo. Den analyserte ulike konsepter i korridorene for riksvei 22 øst for Øyeren og fylkesvei 120 ved Østmarka mellom E6 i Østfold og E6 nord for Oslo. Tilknytningen til en eventuell fremtidig Ring 4 utenfor Oslo inngikk også i arbeidet.

ØV var tydelig på at et stort veiprojekt i Østmarkas randsone ville gi meget store negative virkninger for Østmarkas natur- og friluftslivsverdier. Alternativ 2 hadde størst negativ konsekvens, og vi mente at konseptvalgutredningen var svært mangelfull når det gjaldt beskrivelser av natur- og friluftslivsverdier og andre «ikke prissatte verdier». Vi understreket at Østmarka er et friluftslivsområde for det mest befolkede området i landet. Østmarka er i et folkehelseperspektiv meget viktig for rundt regnet en femtedel av Norges befolkning. ØV mente derfor at det var helt uakseptabelt at det skulle kunne anlegges en motorvei i randsonen til Østmarka. ØV mente at den eneste akseptable løsningen var konsept 5 med utbedring av riksvei 22 slik at målene om bedret avlastning og beredskap kunne nås.

Nye Veier AS lanserte også ideen om en tunnel under Østmarka. ØV sendte en bekymringsmelding til de nye statsrådene Knut Arild Hareide (Krf) og Sveinung Rotevatn (V) da dette ble kjent. Vi gjorde dem oppmerksom på Østmarkas natur- og friluftslivsverdier og understreket at disse er av nasjonal verdi. ØV viste til at etableringen av en nærmere 20 km lang tunnel under Østmarka ville føre til store inngrep, mye anleggstrafikk i en lang periode, og fare for lekkasjer fra myrer, tjern og innsjøer. Bakgrunnen for vår bekymring var at et tunnelprosjekt av dette omfang vil kreve tverrslag og rømningstunneler med innganger flere steder i Østmarka – både i områder hvor det ferdes mange mennesker, og i de mer inngrepsfrie områdene. Vi minnet også om at det er igangsatt en verneprosess for etablering av Østmarka nasjonalpark og at en tunnel ikke var forenlig med dette. Vi ba om at ideen ble skrinlagt allerede på idéstadiet.

Vi fikk svar fra statsråd Rotevatn hvor han takket oss for engasjementet og arbeidet vi la ned for den verdifulle naturen i Østmarka. Han lovet at miljøforvaltningen kommer til å være opptatt av konsekvenser for naturen i Østmarka i det videre arbeidet. Seinere ble det kjent at samferdselsministeren vil kutte i veiprojekter, da det ikke finnes midler til å følge opp alle.

SVV har i forslag til Nasjonal transportplan (NTP) foreslått utbedring av rv 22 med ny firefelts bro over Glomma nord for Øyeren. NTP legges fram for Stortinget våren 2021, og da får vi svar på om Østmarka i denne omgangen er reddet fra et stort veiprojekt i randsonene til Østmarka og/eller en tunnel under Østmarka.

Nye veier AS foreslo en veitunnel under Østmarka. Et stort inngrep både under og over bakken. Det er heldigvis skrinlagt.

4.3 Plansaker i Nordre Follo

Planprogram naturmangfold Nordre Follo 2020

Sommeren 2020 sendte Nordre Follo sitt planprogram for naturmangfold på høring. I vår uttalelse framhevet vi at Ski kommune har vært en foregangskommune i arbeidet med å ta vare på naturmangfold, og vi synes det er gledelig at dette arbeidet blir videreført med å lage kommunedelplan for naturmangfold for resten av kommunen. Vi var enige i kommunens prioriteringer, men framhevet behovet for bedre kunnskap om naturmangfoldet i skog. Vi ba derfor om at kommunen pekte ut viktige områder med eldre eller gammel skog som bør kartlegges bedre, og at disse så framkommer i planen og på naturmangfoldkartet.

Vi påpekte at planen særlig skal brukes i arealsaker. Vi minnet om at den største trusselen mot arter og naturmangfold i skog er flatehogst. Planen må derfor gjenspeile dette og brukes aktivt både for å få til vern eller en annen form for bevaring av verdifulle biotoper i skogsområder, og i saksbehandling av søknad om hogst. Vi mente at kommunen deretter må avslå søknader om hogst i områder som er av biologisk verdi i dag eller kan ha potensiale på litt lengre sikt, også for å binde sammen flere mindre områder som har biologiske verdier.

Vi påpekte at nasjonalparken som er under utredning burde vært med som et av kommunens tiltak for å følge opp Stortingsmeldingen *Natur for livet*, og for å sikre seg mot tap av naturmangfold.

Nasjonalparken bør etter vårt syn nevnes som en del av oppfølgingen i planens punkt om langsiktig bærekraftig naturforvaltning.

Kartlegging og verdsetting av friluftslivsområder i Nordre Follo

Nordre Follo kommune har gjennomført sin kartlegging og verdsetting av friluftslivsområder, og saken kom på høring høsten 2020. I vår høringsuttalelse refererte vi til erfaringer fra de andre Østmarka-kommunene, hvor nesten samtlige områder har fått verdien «svært verdifull». Vi uttalte at det for oss så ut som Nordre Follo har gitt høyeste verdi til de delene av Østmarka som har høyest grad av teknisk tilrettelegging for friluftsliv og størst besøk. Vi påpekte at det for tiden er en stor oppblomstring av det enkle, uorganiserte friluftslivet, særlig blant yngre mennesker. Flere søker seg også til områdene som ligger «langt inne i skauen» eller som er lite tilrettelagt. Vi bemerket at natur uten tekniske inngrep/tilrettelegging blir mer sjelden i Oslo-regionen, mens etterspørselen etter slike områder er stigende.

Vi bemerket også at i Nordre Folløs del av Østmarka er det fortsatt noen slike områder igjen. Disse gir mulighet for naturopplevelser som områder preget av tekniske inngrep og tilrettelegging ikke har, og som i regionsammenheng best kan beskrives som «rødlistet». Kriteriene for verdsetting gir rom for å legge vekt på naturkvaliteter og opplevelsesverdier i slike områder. Mangel på inngrep og tilrettelegging, og muligheter for å oppleve stillhet og ro, er i seg selv kvaliteter som bør vektlegges sterkt. Ved å verdsette høyt både mer tilrettelagte og ikke tilrettelagte områder i Østmarka, kan kommunen vise tydelig at den regner om begge typer verdier. Ut fra slike betraktninger har for eksempel Rælingen gitt alle sine områder i Østmarka høyeste verdi. Vi anbefalte at Nordre Follo bør gjøre det samme, altså at alle kommunens deler av Østmarka bør verdsettes som svært verdifulle. Dette gjelder områdene Kadettåsen, Malmen, Jonsrudåsen og Rolandsjøen nord og vest.

Kommunen inviterte til informasjonsmøte etter at høringsfristen var gått ut, og på møtet opplyste kommunen at alle våre innspill var tatt til følge.

Temaplan fysisk aktivitet, idrett og friluftsliv i Nordre Follo 2020-2030

Høsten 2020 sendte Nordre Follo sin temaplan for fysisk aktivitet, idrett og friluftsliv på høring. I høringsuttalelsen påpekte ØV at Østmarka er et av Norges viktigste friluftslivsområder, som Nordre Follo forvalter sammen med de andre kommunene på vegne av vel 850 000 innbyggere. Dette betyr at Nordre Follo har et forvalteransvar langt utover bruken av området for egen befolkning.

Vi framhevet spesielt Østmarkas betydning for friluftsliv og fysisk aktivitet. Vi understreket også betydningen skogsområdene har for menneskers psykiske helse og anmodet kommunen om å vurdere hvordan omtale av Markas (og øvrige områders) betydning for psykisk helse kunne inkluderes. Vi framhevet muligheten for «kortreiste» naturopplevelser som viktig for den eldre befolkningen, og at det derfor er særlig viktig å ta vare på nærskoger uten større inngrep.

Vi omtalte verneprosessen i Østmarka og uttrykte vår takknemlighet for at politikerne i kommunen er så fremsynte at de ønsker å verne kommuneskogen permanent. Vi rettet også en stor takk til kommuneskogenes bestyrer Reidar Haugen, som har nedlagt et stort arbeid med å ta så godt vare på kommuneskogene at de nå vurderes for vern.

Vi understreket at det er viktig at alle randkommunene tar ansvar for at tilrettelegging for idrett og friluftsliv i Østmarka utføres på en skånsom måte. Vi foreslo at følgende setning, som nå er førende i både Oslo, Lørenskog og Enebakk, legges som en føring for tilrettelegging også i Nordre Follo:

«Ved planlegging og rehabilitering av ferdselstraséer, herunder vurdering av plassering i terrenget, bredde og dekke, skal hensynet til det uorganiserte friluftslivet, vern av naturverdier, landskapskvaliteter og kulturminner veie tyngst.»

Bestyrer for Nordre Follo kommuneskoger, Reidar Haugen, har i over 30 år nedlagt et stort arbeid for naturmangfold og friluftsliv. Her som guide på en ØV-tur. Foto: Foto: Bjarne Røsjø.

Under planens beskrivelse av fremtidsbildet foreslo vi et nytt punkt med strategi for ivaretagelse av naturområder som grunnlag for friluftsliv. Kommunens fremtidsbilde bør være at alle i Nordre Follo skal ha muligheter for friluftsliv i sitt nærmiljø. Som nye underpunkter foreslo vi at kommunen sørger for ivaretagelse og vern av viktige naturområder, og at noen områder beholdes frie for tilrettelegging for ivaretagelse av befolkningens behov for stillhet og ro.

Da planen ble vedtatt i kommunestyret rett før jul hadde kommundirektøren innarbeidet så å si alle våre forslag i planen som ble vedtatt i kommunestyret. Resten av våre generelle innspill var tatt til orientering.

4.4 Plansaker i Lørenskog

Kommuneplanens samfunnsdel

Sommeren 2020 sendte Lørenskog kommuneplanens samfunnsdel på høring. Vi sendte en grundig høringsuttalelse, der hovedbudskapet var at ØV er enig i mål og strategier som Lørenskog kommune legger til grunn i planarbeidet. Vi trakk særlig fram at planen påpeker at langsiktige planer for bærekraftig utvikling er nøkkelen til å stanse tap av biologisk mangfold og for å sikre gode naturoplevelser for fremtiden. Vi var fornøyde med at kommunen skal sikre Marka og andre naturområder i arealstrategier og arealforvaltning, og at det vektlegges at naturen skal ha et rikt mangfold og være til glede for både dagens og morgendagens innbyggere.

ØV anmodet i høringsuttalelsen om at kommuneplanens samfunnsdel bør bli enda tydeligere på å gjenspeile budskapet til Det internasjonale naturpanelet om at truslene mot naturmangfoldet er like viktige som klimautfordringene, og at planen bør brukes aktivt for å redusere små og store

arealinngrep i Østmarka. Tapet av naturmangfold var i planutkastet nevnt som en utfordring under kapittelet «Utviklingstrekk» og under visjonen, men var i mindre grad nevnt under satsingsområdene. I den endelige (vedtatte) planen ble ØVs innspill imøtekommet ved at bevaring av naturmangfoldet ble synliggjort bedre under visjonens tema «Mangfold».

For å binde sammen mindre områder som har biologiske verdier, mente vi at planen bør bidra til å få til vern eller en annen form for bevaring av verdifulle biotoper og naturskog som er av verdi i dag, eller kan ha potensiale på lengre sikt. Planen må derfor også legge politiske føringer for skogforvaltningen. Vi mente at Østmarka og forvaltningen av den bør vies større oppmerksomhet i revisjonen av kommuneplanen. ØV anmodet om at kommende kommuneplan:

- gir føringer for skogforvaltningen i Østmarka hvor det biologiske mangfoldet og skogen som økosystem gis bedre beskyttelse
- utarbeider en egen kommunedelplan/temaplan for naturmangfold
- tar grep for å bidra til at privat skog blir tilbudt for vern i tilknytning til nasjonalparken
- legger følgende føring for tilrettelegging i Østmarka i kommuneplanens arealdel:
«Ved planlegging og rehabilitering av ferdselstraséer, herunder vurdering av plassering i terrenget, bredde og dekke, skal hensynet til det uorganiserte friluftslivet, vern av naturverdier, landskapskvaliteter og kulturminner veie tyngst.»

Flere viktige momenter i ØVs høringsuttalelse ble fulgt opp både i kommunestyrets møte, da arealdelen ble endelig vedtatt, og ved behandlingen av budsjettet for 2021 og økonomiplanen for fireårsperioden 2021-24 i desember 2020.

ØV ba i høringsuttalelsen også om at det skulle utarbeides en egen kommunedelplan/temaplan for naturmangfold. Under behandling av samfunnsdelen ble blant annet dette i første omgang fulgt opp ved at kommunestyret vedtok å be administrasjonen vurdere behovet for nye eller endrede strategier og temaplaner med utgangspunkt i satsingsområdene i samfunnsdelen. Det ble også vedtatt at kommuneplanens arealdel skal revideres så snart som mulig. ØV sitt forslag om føringer for tilrettelegging i Østmarka er, som ØV selv påpekte i høringsuttalelsen, et innspill til kommuneplanens arealdel og vil bli vurdert i den forbindelse, trolig en gang i løpet av 2021.

Økonomiplanen fungerer som kommuneplanens handlingsdel og beskriver hvordan satsingsområdene i samfunnsdelen skal følges opp. Under behandling av kommunebudsjettet for 2021 og økonomiplan for fireårsperioden 2021-24 ble et verbalforslag om at «*Administrasjonen bes fremme sak om implementering av en naturmangfoldplan som delplan i revideringen av kommuneplanens arealdel*» vedtatt med bredt flertall.

Kommunestyret vedtok videre, med varierende flertall, at det i 2021 skal «... *utarbeides en plan (..) for håndtering av rødlistede og svartelistede arter i kommunen*», og videre «... *en plan (..) for beskyttelse av kommunens skogresurser i sentrumsnære områder.*»

4.5 Plansaker i Rælingen

Planprogram for kommuneplanen 2022-2033

Rælingen kommune sendte planprogram for kommuneplanen 2022-2033 på høring. ØV påpekte at kommunen har et overordnet ansvar for å forvalte sin del av Østmarka, i all hovedsak gjennom plan- og bygningsloven, miljølovgivningen og skogbrukslovgivningen. ØV merket seg at forvaltning av økosystemer og naturmiljø løftes fram av kommunen som grunnleggende for framtida. Det er bra, men vår erfaring viser dessverre at Rælingen kommune det siste tiåret ikke har evnet å etterleve en god forvaltning av Østmarka. Vi trakk fram hele utbyggingen av Marikollen og tilhørende veier og skiløyper, samt planer om ytterligere skogsbilveier innover i de mer inngrepsfrie områdene og i nærheten av reservatet. Med unntak av reservatene er det lite gammelskog i Rælingen, og vi påpekte

Kommunestyret i Lørenskog tar ØVs innspill på alvor og vil lage naturmangfoldplan for svalestjerten (bildet) og andre levende vesener. Foto: Tor Ødemark.

at kommunen ikke har noen plan eller tanker om hvordan de resterende biologiske verdiene skal forvaltes.

Vi minnet om at den største trusselen mot arter og naturmangfold i skog er flatehogst og arealinngrep. Hvis kommunen og private grunneiere fortsetter i samme tempo som i dag med arealinngrep for idrett, skogsbilveier og flatehogst, vil Rælingen del av Østmarka være totalt forandret i løpet av et par tiår.

Vi påpekte at av FNs bærekraftsmål er det særlig mål nr. 15 – Livet på land – som angår Østmarka. Det internasjonale naturpanelet påpeker at truslene mot naturmangfoldet er like viktige som klimautfordringene. Vi henviste videre til Anne Sverdrup-Thygesons bok *På naturens skuldre*. Hennes budskap kan oppsummeres slik:

Vi har tatt naturen i bruk, men i vår evne til å utnytte naturens goder ligger også risikoen for å undergrave vårt eget livsgrunnlag. Vi snakker i dag om en naturkrise, der arter trues og levesteder forsvinner – en krise like akutt og alvorlig som klimakrisen. Skal vi sikre vår egen framtid, må vi endre måten vi lever på. Vi må lære oss å spille på lag med naturen.

ØV anmodet om at Rælingen kommune i sin nye kommuneplan la dette budskapet til grunn for sin forvaltning av Østmarka. Planen må derfor gjenspeile dette og brukes aktivt både for å redusere små og store arealinngrep i Østmarka og for å få til vern eller en annen form for bevaring av verdifulle biotoper og naturskog. Kommunen har verdifulle arealer i dag som kan ha potensiale på litt lengre sikt, for å binde sammen flere mindre områder som har biologiske verdier. Planen må derfor også legge politiske føringer for skogforvaltningen.

Vi påpekte viktigheten av at alle randkommunene tar ansvar for at tilrettelegging i Østmarka utføres på en skånsom måte og foreslo at følgende setning, som nå er førende i Oslo, Lørenskog og Enebakk, legges som en føring i kommuneplanen for tilrettelegging i Østmarka:

«Ved planlegging og rehabilitering av ferdselstraséer, herunder vurdering av plassering i terrenget, bredde og dekke, skal hensynet til det uorganiserte friluftslivet, vern av naturverdier, landskapskvaliteter og kulturminner veie tyngst.»

ØV anbefalte at kommunen i forbindelse med kommende kommuneplan:

- gir føringer for skogforvaltningen av Rælingens del av Østmarka hvor skogen som økosystem gis bedre beskyttelse
- utarbeider en egen kommunedelplan for naturmangfold
- tar grep for å binde sammen naturreservatene og kommende nasjonalpark
- legger nevnte føring for tilrettelegging i Østmarka i kommuneplanen

Vi har ikke brakt på det rene om eller hvordan våre innspill er fulgt opp.

Vei Blystadlia-Marikollen

Anlegget i Blystadlia og Marikollen har vært en svært vanskelig sak for ØV i mange år. For det første er saken i seg selv meget omfattende. Det har vært vanskelig å få tilgang til relevant informasjon, og saken inneholder vanskelige juridiske problemstillinger, blant annet fordi det må reises spørsmål om det foreligger bevisste omgørelser av både reguleringsplaner og markaloven. På denne bakgrunn skrev ØV 9. september 2018 et brev til Fylkesmannen i Oslo og Akershus, hvor vi anmodet om befaring og vurdering av mulige lovbrudd i forbindelse med anleggelsen av vei mellom Blystadlia og Marikollen idrettspark i Rælingen.

ØV gjorde Fylkesmannen oppmerksom på at veien er anlagt med store avvik fra bestemmelser i reguleringsplanen som er stadfestet av KLD. Vi reiste også spørsmål ved om kommunen/utbygger i to omganger bevisst har benyttet annet lovverk til å hjemle utbygging, for å unngå saksbehandlingsreglene markaloven fastsetter. Det vil si at reglene for landbruksvei er benyttet for å endre veitraseen i den vedtatte reguleringsplanen, i stedet for å søke om dispensasjon fra reguleringsplanen slik markaloven krever.

Vi stilte også en rekke spørsmål angående saksbehandlingen. Dersom klare brudd på markaloven og vedtatte reguleringsplaner ikke avstedkommer noen form for reaksjon, innebærer dette signaler om at kommunale og private utbyggere ikke trenger å forholde seg til markaloven. Uten oppfølging av lovbrudd blir loven ikke virksom. ØV viste videre til at en markaorganisasjon ikke har kapasitet til å bære saker med mulige brudd på markaloven og eventuelle andre lovverk. Vi ba Fylkesmannen redegjøre for hvilke virkemidler og reaksjoner Fylkesmannen har til rådighet og vil benytte.

Etter over 14 måneder svarte Fylkesmannen og delte svaret i to ulike brev. I brevet til ØV bemerket Fylkesmannen at de er klageinstans for «kommunens vedtak» etter markaloven. Tilsyn og kontroll skal utføres av kommunen. «Fylkesmannen finner det derfor ikke passende å ta stilling til lovligheten av den konkrete saken dere tar opp før saken er behandlet av kommunen». Enkelte av de spørsmål ØV reiste omhandlet imidlertid rettslige problemstillinger av mer generell karakter og faktiske spørsmål knyttet til hvilke opplysninger Fylkesmannen innehar. Disse ble besvart i brevet til ØV.

Fylkesmannen sendte det andre brevet til Rælingen kommune. Fylkesmannen viste til ØVs brev og skrev videre: «Vi forstår brevet som en klage på kommunens behandling av et tiltak i marka og/eller manglende ulovlighetsoppfølging av ulovligheter i marka. Fylkesmannen bemerker at det er kommunen som er ansvarlig for håndhevelse av markaloven i førsteinstans. Vi ber derfor om at kommunen tar stilling til de anførsler som gjøres gjeldende fra Østmarkas Venner.»

Så langt vi vet har Fylkesmannen (nå Statsforvalteren) ved utgangen av 2020 fortsatt ikke mottatt svar fra Rælingen kommune og heller ikke etterlyst et svar.

*Hvis kommunen og private grunneiere fortsetter i samme tempo med arealinngrep for idrett, skogsbilveier og flatehogst, vil Rælingens del av Østmarka være totalt forandret i løpet av et par tiår.
Foto: Bjørnar Thøgersen.*

Brudalsveien, Fjerdingbydammen og rulleskitrasé i Marikollen

I januar 2020 deltok tre styremedlemmer på et møte med Rælingen kommune om videre planer for Brudalen og Fjerdingbydammen. Norges vassdrags- og energidirektorat (NVE) har gitt kommunen konsesjon til å demme opp Fjerdingbydammen med tre meter. Vannet skal brukes til snøproduksjon i Marikollen skianlegg. Saken må imidlertid også behandles etter markaloven og plan- og bygningsloven.

I tillegg til å anlegge dam skal kommunen anlegge en tilnærmet ny vei inn Brudalen og helt til Ramstadsjøen. Veien er planlagt som 3,5 m bred grusvei + 25 cm gras på begge sider, samt skulder. Friluftsrådet har fått forhandlet ned bredden, og idretten er fornøyd med det. Ved Fjerdingbydammen skal veien heves betydelig pga. heving av vannstanden. Formålet med veien er skiløype og barmarksturvei for sykling, barnevogn etc. Dessuten er det meningen at veien skal brukes som skogsbilvei med to møteplasser og med en ganske stor snuplass i enden ved Ramstadsjøen, med en maksimal høyde på 3,5 meter over dagens terreng. Det er 22 private skogeiere langs veien. Kommunen legger opp til mye heving av veien, på det meste 1,8 meter.

ØV ser behovet for en smal turvei, men skogsbilvei klasse 4 gjør at veien vil innebære mye mer omfattende inngrep enn nødvendig for friluftslivet. ØV er ikke fornøyd med arkitekten som kommunen bruker pga. dårlige erfaringer fra Marikollen og fra Oslo. Vi er meget skeptiske til at det skal kjøres på så mye masser for å heve veien og jevne ut skjevheter og ujevnheter. Det blir et stort inngrep og fare for forurensa masser og spredning av fremmede arter/sykdommer. Flere steder langs traseen er det etter ØVs mening sannsynligvis bedre å sprengte litt og å spette selve traseen enn å kjøre på masser. ØV advarte i møte mot sjonglering mellom skogbrukslovverket og annet lovverk. Klasse 4-vei vil også føre til mer hogst i området. Saken var forventet på høring i 2020 som en

reguleringsplan – felles med Fjerdingbydammen. Det viste seg at planene er mer omfattende enn det kommunen så for seg ved oppstart, og det var derfor ikke finansiering til å ferdigstille reguleringsplanen i 2020.

Anleggsarbeidene i rulleskiløypa i Marikollen ble stanset pga. manglende støytundersøkelser og for store mengder påkjørte fyllmasser som hevet løypa mye fra opprinnelig terreng. Anlegget ble pålagt stanset etter klager fra beboerne som har tomter inntil anlegget. Anleggsarbeidene fortsatte likevel inntil maskiner ble fjernet. Dette har ført til manglende tillit til kommunen og entreprenør, slik at en av grunneierne i Brudalen har trukket sin godkjennelse for Brudalsveien fra Marikollen til Ramstadsjøen.

4.6 Plansaker i Enebakk

Reservevannledning for Flateby Vannverk

Flateby Vannverk har startet arbeidet med å finne en pålagt, alternativ vannforsyning til dagens vannkilde, som er Gjeddevann. Det ble først foreslått å knytte seg til Nedre Romerike Vannverk ved å legge en ledning gjennom hele Nordbysjøen til sørenden av vannet, og videre til Flateby via vestre Mortjern.

I vår høringsuttalelse uttalte vi at dette var et alvorlig naturinngrep helt inntil Østmarka naturreservat, og vi krevde en konsekvensutredning av tiltaket. Høsten 2020 ble det sendt på høring et alternativt forslag til trasé, som innebar ilandføring av en vannledning lenger nord ved Bikkjetjern og en noe kortere ledningstrasé fram til nordenden av Gjeddevann. ØV anser denne løsningen som mer akseptabel. Høringsfristen for dette forslaget er i januar 2021.

Klima- og miljøplan for Enebakk

ØV fikk muligheten til å kommentere Enebakk kommunes forslag til klima- og miljøplan for perioden 2019 – 2023. Vi gikk grundig igjennom planen for å se i hvilken grad den gir en god beskrivelse av de store naturverdiene kommunen har i Østmarka. Det var påfallende at disse verdiene i svært liten grad var omtalt i planen. ØV bemerket derfor en rekke punkter som bør behandles i planen. De viktigste er listet opp her, og våre parenteser forteller om kommunen har tatt dem til følge:

- Bidra til vern av viktige naturtyper og områder med rødlistearter gjennom vern etter naturmangfoldloven (delvis tatt med, men vern etter naturmangfoldloven er ikke med)
- Kommunens ansvarsarter (edelkreps, åkerrikse og edellundlav) var ikke omtalt i planen (tatt med)
- Kommunen ble gjort oppmerksom på en god forekomst av elvemuslinger i Mosjøbekken og Rausjøbekken (tatt med)
- Avskyting av storvilt må reduseres pga økt beskatning også av ulv (ikke tatt med)
- Vi ønsket bedre kontroll med ulovlige avfallsfyllinger og av avfallsmasser som ble brukt i veier og til oppfylling (tatt med)

Planen var oppe til godkjenning i kommunestyret i desember 2020. Planens endelige utforming viste seg, gledelig nok, å hensynta mesteparten av ØVs grundige innspill unntatt oppfordringen om mer vern. At planen – selv etter vår påpeking – helt unnlot å omtale det pågående arbeidet med nasjonalpark i Østmarka, var dessverre som «forventet».

Elvemusling: En viktig og truet art som finnes i Rausjøbekken. Etter innspill fra ØV er den nå omtalt i kommunens klima- og miljøplan. Foto: B.M. Larsen, Nina.

5 Kulturminner og kulturlandskap

5.1 Sarabråtens venner

Sarabråtens venner har i 2020 fortsatt arbeidet med å få Sarabråten fram i lyset som det historiske stedet det en gang var i Østmarka. Foreningen hadde planlagt både en vårdugnad i april, medvirkning til en oppsetning av *Spillet om Sarabråten* i september, og en markering av sitt eget tiårsjubileum i november. Smitterestriksjonene knyttet til korona-utbruddet medførte dessverre at alle de planlagte arrangementene i 2020 ble avlyst.

En aktivitet som faktisk ble gjennomført var at Glenn Knudsen, en ivrig dykker og «vrak-leter», tilbød seg å søke etter restene av hjulbåten Sara i Nøkle vann nok en gang. Søk ble gjennomført mandag 31. august og tirsdag 1. september, men i skrivende stund foreligger det ikke noe resultat av dette søket.

5.2 Sørli besøksgård

I 2003 foreslo ØV at husmannsplassen Sørli ved Nøkle vann i Oslo skulle bli besøksgård, og dette ble vedtatt av bystyret i Oslo i 2007. Vi har i mange år øvd påtrykk på både BYM og politikerne i Oslo for at planene skulle bli realisert. En plan ble sendt på høring i 2014, og en behovsanalyse utarbeidet i 2015. I Behovsplanen for idrett og friluftsliv i 2016 prioriterte byrådet Sørli høyt og satte av 6 millioner på budsjettet for 2017. Populære parsellhager ble etablert våren 2017. Arbeidet med istandsetting av bolighuset ble ferdigstilt i 2018, og den gamle driftsbygningen ble ferdigstilt i løpet av 2019.

BYM fikk endelig driftsmidler til ansettelser. Ragna Kronstad ble ansatt som bestyrer på Sørli besøksgård, og i stillingen som agronom er Camilla Storm ansatt. Drifta av gården har derfor startet opp – foreløpig litt forsiktig. De første hønene; ti islandshøner, en islandshane og tre jærhøner, er på plass. Dessuten har gården 13 sauer av rasen gammelnorsk spæl og to trønderkaniner. Gården er økologisk og legger stor vekt på å lære barna dyrking. Våren 2020 ble det lagt opp faste grønnsaksbed med 20 rader hvor det er dyrket ulike former for grønnsaker, spiselige blomster, urter og hokkaidogresskar. Besøksgården har hatt fullt trøkk hele høsten med besøk fra barnehager og skoler. Det ble kun tre åpne dager for publikum pga. Covid-19. I september høstet og tilberedte de ansatte

grønnsaker sammen med barna og stekte blant annet grønnsaksavfler på bål. De har også kardedet og tovet ull fra sauene og kløyvd ved sammen med barna.

I 2019 kom også en bevilgning på 18 millioner til undervisningsbygget på plass.

Reguleringsplanen for bygget kom på høring i februar 2020. ØV uttalte seg om den og var enig i hovedgrepene som nå tas i detaljreguleringen av Sørli besøksgård. Vi mente disse er meget gode og for en stor del i tråd med våre tidligere innspill.

Vi hadde kun innvendinger angående adkomst. Den viktigste var at vi fryktet at en ny gruset tursti gjennom gården vil føre til mye gjennomgangstrafikk på gårdstunet. Vi mente det var unødvendig å åpne gården opp for gjennomgangstrafikk, da det er rikelig med andre grusveier i området. Vi mente videre at det er bedre for driften og opplevelsverdien på gården at det ikke er gjennomgangstrafikk, da det vil begrense bruk av gården til husdyr og beiting og for vekstskifte og kan føre til økt fare for dyr og barn. Vi mente at hensynet til driften av gården og at den gir gode opplevelser og læring er overordnet alle andre hensyn. Grusstien kan også komme i konflikt med naturmangfoldet og hagemarka, som det er viktig å bevare.

5.3 Bøvelstad

Til tross for koronasituasjonen, fortsatte dugnadsgruppa sitt arbeid for å kunne ha sauene fra Vangen der i år også. Takket være det nye solcelleanlegget fra 2019, hadde vi i år en sikker strømforsyning med sterk strøm i gjerdet hele sommeren. Selv om arbeidet i år ble noe redusert, ble det hogd ved og ryddet vindfall. Noen medlemmer av gruppa var også en tur bortom brakka i Dælisterdalen, som ble vasket og malt.

5.4 Dølerud

Den gamle husmannsplassen Dølerud ble restaurert og gjenåpnet for bruk som ubetjent DNT-hytte 1. november 2015. Hytta med åtte sengeplasser har deretter vært i flittig bruk, og det er ekstra gledelig at mange av brukerne er barnefamilier. ØV deltar i hyttetilsynet og dugnader. BYM i Oslo sørger for en god skjøtsel av kulturlandskapet, og enga blir maskinelt slått i august.

5.5 Husmannsplassen Enga ved Mariholtveien

I 2020 grodde det nytt liv opp av den leirholdige jorda som har ligget brakk rundt husmannsplassen Enga i mange år. Andelslandbruket som startet i februar 2020 har 25 medlemmer med eget styre som har startet med dyrking og bikuber på tomte. En arealleiekontrakt til 2026 er undertegnet med BYM. Resultatet av årets dyrking ble 700 kg poteter og 40 kg honning fra to bikuber.

En nærmiljøkonferanse i regi av Ellingsrud velforening i november 2020 førte til kontakt med byrådet for miljø og samferdsel, om hvordan man best mulig kan ivareta og skaffe midler til rehabilitering av den vernede husmannsplassen. Det haster med rehabilitering av huset som forfaller.

Takket være økonomisk støtte på til sammen kr. 100 000 fra Sparebankstiftelsen og Bergesenstiftelsen til nye prosjekter, vil det bli ytterligere økt aktivitet i 2021. Arbeidet for rehabilitering av huset og tomte skal intensiveres, og kuer fra Lindeberg gård skal beite på et inngjerdet område. Slik kan drømmen om å gjenskape et opprinnelig kulturlandskap, som levde så sterkt i området rundt Ellingsrud gård fra 1700-tallet, realiseres.

Det er skrevet og publisert mange artikler om Enga i løpet av året. Og ikke minst er det et stort lokalt initiativ med støtte fra organisasjoner som: ØV, Naturvernforbundet i Groruddalen, Groruddalen Historielag, Fortidsminneforeningen, Lørenskog og Oslo elveforum. Bydel Alna har gitt økonomisk støtte. Målet er rehabilitering av stua til opprinnelig utforming, som et informasjonscenter og kjøkken inne og aktiviteter som dyrking og beite på åkeren og enga ute. ØV

Den frodige grønnsakshagen og fjøset på Sørli besøksgård høsten 2020. Foto: Helga Gunnarsdóttir.

har prioritert restaurering av Enga på topp i Behovsplanen og prøvd å påvirke politikere til å støtte planene. Nytt fra Østmarka har også publisert to artikler om Enga og arbeidet der.

6 Arrangementer

ØV hadde også for 2020 planlagt en rekke arrangementer, enten alene eller med samarbeidspartnere. Da koronapandemien rammet oss i midten av mars og landet stengte ned, så vi oss nødt til å utsette en del av vårens arrangementer i påvente av endret smittesituasjon.

Noe nedgang i smitten gjennom sommeren gjorde at vi kunne gjennomføre en del av de planlagte arrangementene, mens en del måtte avlyses på bakgrunn av smittesituasjonen og de tydelige rådene og kravene som kom fra både Oslo kommune og nasjonale myndigheter.

Under følger en beskrivelse av de arrangementene som lot seg gjennomføre.

6.1 Åpent medlemmøte om nasjonalpark i Østmarka

I forbindelse med at daværende klima- og miljøminister Ola Elvestuen hadde igangsatt en verneprosess for nasjonalpark i Østmarka, inviterte ØV til informasjonsmøte om prosessen 11. februar på Skullerudstua. Fylkesmannen i Oslo og Viken hadde fått i oppdrag å gjennomføre den formelle verneprosessen som skal ligge til grunn for etableringen av en nasjonalpark i Østmarka. På informasjonsmøtet var det Fylkesmannens seksjonssjef Ellen Lien og seniorrådgiver Christian Hillmann som hadde oppgaven med å fortelle om den kommende prosessen og de politiske

føringene som allerede foreligger. Mange av våre medlemmer ønsket mer informasjon om nasjonalpark i Østmarka, noe som førte til godt oppmøte med ca. 130 personer til stede. Utfyllende informasjon fra møtet og verneprosessen er beskrevet i egen nyhetssak på våre nettsider.

6.2 Turer og andre arrangementer

Minnestunden på Sarabråten

Den tradisjonsrike minnestunden ved Milorg-bautaaen var planlagt 8. juni, men måtte avlyses på grunn av korona-restriksjonene. Bautaaen ble reist i 1946 til minne om ni Milorg-medlemmer som mistet livet i kamp mot nazistene under annen verdenskrig, og det har vært arrangert en minnestund hvert eneste år senere. Ivar Ekanger og Helga Gunnarsdóttir gikk inn til bautaaen og la ned blomster, for å markere at dette er en tradisjon som skal tas opp igjen når korona-viruset er nedkjempet.

Slåttetreff på Bovelstad

Med bakgrunn i den alvorlige pandemien, ble det tidlig klart at vi ikke skulle arrangere noe slåttetreff på Bovelstad i 2020, også fordi DNT i praksis stengte alle hyttene sine. Det forhindret ikke en mindre samling av Bovelstad-venner som gjorde annet forefallende arbeid, men i år lot de enga være uslått til nærmere august.

Gudstjeneste i Østmarkskapellet

Da ØV skulle feire sitt femtiårsjubileum i 2016, foreslo flere medlemmer at en gudstjeneste i Østmarkskapellet burde være blant arrangementene. Denne gudstjenesten ble en minnerik opplevelse og har deretter vært gjentatt hvert år i løpet av mai. Årets gudstjeneste ble flyttet til søndag 30. august på grunn av restriksjonene knyttet til koronaviruset. Presten Per Anders Nordengen forrettet, mens skuespilleren Birgitte Victoria Svendsen leste tekster fra Peer Gynt og Bibelen. ØVs informasjonsmedarbeider Bjarne Røsjø holdt et innlegg og fortalte siste nytt om prosessen fram mot en nasjonalpark i Østmarka. Organisten Jan Ørnulf Melbostad er arrangementets årvisse «toastmaster», musikalske leder og medlem av Østmarkskapellets styre.

Til glemte og gjemte plasser rundt Nøklevann

For 150 år siden var det et yrende liv rundt Nøklevann. Husmannsplassene og småbrukene lå tett. Nå er det bare ruinene igjen etter dem. Den 5. september tok Østmarkabok-forfatter og markaguide Even Saugstad oss med til noen av disse stedene og fortalte historien om folk og aktivitet i vårt nærområde og vår nære fortid. Turen startet ved Rustadsaga, og vi ble 11 turglade som tok turen denne dagen. Turen gikk innom Kattisa og Bremsrud. På veien innover til Sarabråten fikk vi blant annet sett hvor Hybertstua og Messeltgranene en gang stod, og hvor Prinsen av Portugals vei går. På Sarabråten ble det tid til en matpause og en god prat før turen fortsatte oppom Heftyes vannreservoar, Olav-signaturen, Dronningskaret og Speiderbautaaen.

På umerkede stier i verneverdig høstskog

Den 27. september kunne ØV invitere til guidet tur i et vakkert og verneverdig skoglandskap i vakre høstfarger. Turleder for dagen var ØVs styreleder Helga Gunnarsdóttir. Turen startet ved bommen før Rustadsaga. Vi var ni turglade som ønsket å være med på tur til myrer, furukledte åsrygger med utsikt, fuktige skogsdråg, små bekker, fosser og trolske sprekkedaler. Turen gikk for det meste på umerkede stier og til dels utenfor stier. Det ble også tid til en god rast underveis. I tillegg til å bli guidet til nye steder i vakre Østmarka, fikk vi også mye naturfaglig påfyll på de mange korte stoppene underveis. Dette ble veldig godt mottatt og kommer til å gjentas.

Speiderhytteturen 2020

Speiderhytteturen ble i 2020 arrangert for femte gang. Arrangementet gikk av stabelen 10. – 11. oktober og omfattet hele 18 hytter i Østmarka fra Speiderhytta i Rælingen i nord til Sterkerud og Stallerud i Sørmarka i sør. Arrangementet har fått oppmerksomhet utenfor Østmarkas grenser og

Lise Henriksen er en populær guide og forteller levende om «søstrene» på Solåsen.
Foto: Helga Gunnarsdóttir.

inspirerer deltakere fra flere steder i landet. Flere fremtidige arrangører deltok i arrangementet, og Tuva i Drammensmarka var med som gjestehytte.

Årets arrangement hadde forsiktig markedsføring grunnet smittesituasjonen. Likevel var det mange som fant veien ut i skogen denne helgen. Speiderhytteturen ble et godt påskudd til å komme seg ut – tross jevnt regn hele helgen. 550 deltakermerker gikk med, og det var mange blide gjester – og vertskap på hyttene. Kanotilbudet mellom hyttene i Rausjø/Mosjøen var populært. ØV støttet arrangementet økonomisk og bidro til kart og deltakermerker.

Til kjente og ukjente «perler» via gamle, umerkede stier

Den 24. oktober inviterte ØV til guidet tur fra Grønmo med Lise Henriksen. Det var 30 turglade som ønsket å være med på tur med Lise, som øste av sin kunnskap og sine historier fra Østmarka. Turen startet på blåmerket sti til idylliske Smalvann, med en titt bortom Olavsmyr og «Bamsebo». Øst for Smalvann fortsatte turen på gode, gamle stier, som ikke er oppmerket, litt utenfor allfarvei – over fjellrygger og vakre myrpartier. Vi gikk innom Smalvannsmosen, Dryppet, varden øst på Trolldalsåsen, Fugleleiken, Skullerudåsen, Skullerudmosen og Solåsen. Hjemturen gikk over Korpås-Olsens bosted. Det ble også tid til hyggelig prat og en rast underveis.

7 Kommunikasjon

7.1 Nettsider

ØVs nettsider fungerer godt og høster fortsatt ros fra medlemmer og andre som besøker dem. Vi har også i 2020 hatt som målsetting at nettsidene skal være en god informasjonskanal for både nåværende og fremtidige medlemmer og til allmennheten for øvrig. Nyhetssidene har i 2020 jevnlig blitt oppdatert med inntil fire nye saker pr. måned. Statistikken viser at de nyhetssakene som har vært mest lest i stor grad har vært knyttet til avklaringer rundt nasjonalpark i Østmarka. Men også artiklene om at «Vil du ha en motorvei i Østmarka?», «Sørli tar form som besøks- og friluftsgård», og saken «Skogbranner truet Østmarka i helgen» ble lest av mange.

Statistikken viser at ØVs hjemmeside totalt hadde 87 238 sidevisninger i 2020, dette utgjør en økning på ca. 30 prosent fra 2019. Det var en særlig markant økning i besøk på våre nettsider i mars-april. Økningen kan skyldes at mange søkte informasjon om turmuligheter i forbindelse med pandemien. Den mest besøkte siden er hovedsiden vår, hvor besøkende blant annet får oversikt over nyhetssakene og arrangementene våre. Men også sidene som gir oversikt over kart, turer og hyttene i Østmarka er av stor interesse. Mange besøker dessuten siden hvor vi legger ut vårt medlemsblad, Nytt fra Østmarka. Statistikken viser at 64 prosent søker opp saker via Google og lignende, 25 prosent kommer via sosiale medier, og 9 prosent går direkte inn via nettsiden. Hele 64 prosent leser nettsidene via mobil.

7.2 Facebook og Twitter

ØV har siden 2012 vært tilgjengelig på Facebook, hvor vi blant annet deler nyheter og arrangementer fra våre nettsider. Erfaringene viser at dette er en god arena for å spre vårt budskap til mange på en effektiv måte, i tillegg til våre nettsider og medlemsbladet. Vi tar imot mange positive meldinger med stor takk, og får jevnlig nye følgere. Ved utgangen av 2020 hadde vi 7078 følgere; det er ca. 600 nye siden forrige år. Saker som har skapt mest engasjement på vår FB-side har vært knyttet til saken «Vil du ha en motorvei i Østmarka?» som omtaler ØVs høringsuttalelse til Statens vegvesen i forbindelse med deres konseptvalgutredning hvor de klarte å beskrive en motorvei i Østmarkas «randsoner» og tvers over Ekebergdalen og Børterelva som å ha «middels konfliktpotensial». Ellers er det også i 2020 stort engasjement knyttet til innlegg om nasjonalparken.

ØVs Twitter-konto brukes i hovedsak til å spre nyheter fra våre nettsider. ØV har ikke mange følgere på Twitter, men enkelte meldinger kan likevel oppnå stor spredning. Årets mest populære «tweet», som handlet om at den formelle høringen i verneprosessen fram mot nasjonalparken i Østmarka hadde startet, ble publisert 9. oktober og oppnådde mer enn 3600 visninger. Det var også mange visninger – over 3000 – på meldingen om at Sverre M. Fjelstad fylte 90 år 17. oktober.

7.3 Nytt fra Østmarka

Foreningens medlemsblad, Nytt fra Østmarka, ble også i 2020 gitt ut fire ganger med et opplag på 4 400 hver gang. Det sendes til medlemmene samt en rekke organisasjoner, politikere, etater og medier. Medlemsbladet er et av foreningens viktigste ansikter utad, samtidig som det er et viktig bindeledd mellom styret og medlemmene.

De fire utgavene hadde til sammen 192 sider – mer enn noe tidligere år – med reportasjer og informasjon om organisasjonens arbeid. Det høye sidetallet skyldtes delvis at vi brukte hele 47 sider på årsberetningen for 2019, som var et uvanlig travelt år.

Vi publiserte blant annet flere artikler om utviklingen i nasjonalparksaken. Våre artikler med advarsler mot planene om en tunnel under Østmarka eller motorvei gjennom Østmarka vakte stor oppsikt. I høstnummeret fokuserte vi på at Sverre M. Fjelstad fylte 90 år 17. oktober. Et stort

Nytt fra Østmarka – årgang 2020.

intervju med Sverre ble svært godt mottatt, og vi bidro til at Aftenposten-journalisten Ole Mathismoen lagde et flott intervju med jublanten på dagen hans.

Årets forsidebilder var tatt av Gjermund Andersen, Bjørnar Thøgersen, Lars Lindland og Arne JW Kolstø. Vi retter en spesiell takk til de ni fotografene som deltok på Norsk Naturfotofestival i 2020 med en temautstilling som presenterte bilder fra Østmarka. Alle ni valgte senere ett bilde hver, som vi fikk lov til å publisere i vårnummeret.

Redaksjonen blir både inspirert og forpliktet av gode tilbakemeldinger fra medlemmer og andre lesere. ØVs utgifter til Nytt fra Østmarka er i det vesentlige knyttet til utforming, trykking og utsending.

Oslo, 9. februar 2021

Helga Gunnarsdóttir
styreleder

Johan G. Ellingsen
nestleder

Bjørnar Thøgersen
styremedlem

Bente Lise Dagenborg
styremedlem

Sigmund Hågvar
styremedlem

Ingunn Lian Nylund
styremedlem

Kristin Lund
styremedlem

Regnskap 2020 og budsjett 2021

	Driftsinntekter	Regnskap 2020	Budsjett 2020	Regnskap 2019	Budsjett 2021
	Kontingenter	846 415	830 000	831 086	840 000
10	Tilskudd/gaver	286 500	250 000	307 047	230 000
11	Andre driftsinntekter (bl.a Grasrotandel)	212 005	200 000	220 095	200 000
12	Salg av jubileumsbok	15 318	5 000	10 595	5 000
	SUM INNTEKTER	1 360 238	1 285 000	1 368 823	1 275 000
Driftskostnader					
	LØNNSKOSTNADER				
2,3,6	Lønn/feriepenger	505 611	510 000	476 054	490 000
4, 7	Godtgjøring styret	50 000	50 000	30 000	50 000
	SUM LØNNSKOSTNADER	555 611	560 000	506 054	540 000
13	ANDRE KOSTNADER				
14	ØV ordinær drift	174 531	346 000	214 713	517 500
15	Medlemsblad	306 284	300 000	281 186	355 000
16	Jubileumsbok	4 196	2 500	6 273	2 500
17	Sarabråtens venner	1 334	28 000	16 167	15 000
18	Minnemarkering (7. juni arr)	1 460	25 000	16 899	25 000
19	Arrangementer og turer	57 844	60 000	36 299	70 000
20	Bøvelstad	847	10 000	8 047	10 000
	SUM ANDRE KOSTNADER	546 496	771 500	579 584	995 000
	SUM DRIFTSKOSTNADER	1 102 107	1 331 500	1 085 638	1 535 000
	Renteinntekter	4 559	10 000	9 407	5 000
	ÅRSRESULTAT 31.12	262 690	-36 500	292 592	-255 000
	Overføringer til annen egenkapital	262 690		292 592	

Balanse

	Eiendeler		2020	2019
8		Kundefordringer	49 329	48 388
		Bankinnskudd	2 212 969	1 929 697
9		Skattetrekkkonto	48 388	20 783
		Forskuddsbetalte kostnader		
	Sum eiendeler		2 310 686	1 998 868
	Egenkapital og gjeld	Egenkapital 1.1	1 696 480	1 403 888
		Årets resultat	262 690	292 592
		Egenkapital 31.12	1 959 170	1 696 480
		Leverandørgjeld	46 118	44 222
21		Skyldig offentlige avgifter	61 455	33 347
22		Forskuddsbetalte inntekter	200 489	190 007
23		Annen kortsiktig gjeld	34 043	33 517
24		Avsetning for påløpte kostnader	9 411	1 295
		Gjeld 31.12	351 516	302 388
	Sum egenkapital og gjeld		2 310 686	1 998 868

Noter til årsregnskapet 2020

Noter finner du i nettversjonen av bladet som ligger på våre nettsider.

NOTER TIL ÅRSREGNSKAPET 2020

1	REGNSKAPSPRINSIPPER Regnskapet er utarbeidet i overensstemmelse med regnskapslovens bestemmelser og regnskapsreglene for små foretak er fulgt.		7	LÅN OG SIKKERSTILLELSE TIL LEDENDE PERSONER Det er ikke gitt lån eller sikkerhetsstillelse til ledende personer i foreningen.	
2	ANTALL ÅRSVERK Antall årsverk i regnskapet for lønnede personer: 0,80 Dette inkluderer ikke styrets arbeidsinnsats.		8	KUNDEFORDRINGER Grasrotandel 2020 utbetalt i 2021 49 329 49 329 Kundefordringer er oppført til pålydende uten avsetning for risiko for tap.	
3	LØNN/FERIEPENGER Lønn 393 959 Premie pensjonsordning 28 643 Arbeidsgiveravgift 45 249 Redusert arbeidsgiveravgift 3. periode 2020 -2 202 Feriepenger 34 043 Arbeidsgiveravgift feriepenger 4 110 Personalforsikring 1 809 505 611 For en av lønsmottakerne påløper det arbeidsgiveravgift da samlet utbetalinger overstiger 80 000,- ıla året.		9	BANKINNSKUDD Konto for skattetrekk 48 388 Skyldig skattetrekk 48 388	
4	GODTGJØRELSE TIL STYRET Styreleder 24 000 Nestleder 7 500 Ordinære styremedlemmer (5 stk) 12 500 Varamedlemmer (3 stk) 6 000 50 000		10	TILSKUDD/GAVER Gave fra Caral Data AS 19 000 Gave fra Havaristen (Miko Trading AS) 50 000 Gave fra Harald Kanter 1 000 Gave fra Østre Aker og Haugerud sokn 1 200 Gave fra Bertha Marie Tørnberg 300 Lørenskog kommune, støtte til friluftslivsorganisasjoner 15 000 Oslo kommune, driftstilskudd. 100 000 Viken FK, støtte til friluftslivstiltak. 50 000 Bymiljøetaten Oslo, driftsstøtte medlemsblad 50 000 286 500	
5	YTELSER TIL REVISJON Langseth Revisjon AS er foreningens revisor. Ytelse for revidering av regnskapet for 2019: 15 625		11	ANDRE DRIFTSINNTEKTER Norsk tipping «Grasrotandelen» 141 670 Lotteritilsynet – MVA-kompensasjon 70 335 212 005	
6	OBLIGATORISK TJENESTEPENSJON Foreningen har inngått avtale om OTP for styrekoordinator. Premie pensjonsordning: 28 643		12	SALG JUBILEUMSBOK Salg jubileumsbok bokhandel, avgift 2 320 Direktesalg jubileumsbok, avgiftsfritt 12 998 15 318 Salg til bokhandlere er foretatt med MVA. Direktesalg er fritatt for MVA.	

13	ANDRE KOSTNADER		17	SARABRÅTENS VENNER	
	Annen driftskostnad	546 496		Web og div data	200
		546 496		Arrangementer – lokaler, bevertning mm	1 134
	Fordelingen av andre kostnader på hovedaktiviteter er gitt i note 14 til 20.				1 334
14	ØV ORDINÆR DRIFT		18	MINNESTUND	
	Leie lager	16 766		Blomster og andre gaver	1 460
	Leie utstyr mm	1 240			1 460
	Driftsmaterialer	198	19	ARRANGEMENTER OG TURER	
	Revisjons- og regnskapshonorar	15 625		Leie utstyr mm	17 250
	Kontorrekvisita	5 207		Honorarer guider, foredrag og bistand	9 600
	Web og div data	34 949		Arrangementer – lokaler, bevertning mm	30 994
	Trykksaker – vervebrosjyrer, infomateriell mm	4 000			57 844
	Kjøp rettigheter bilder, tekster mm	185	20	BØVELSTAD	
	Aviser, tidsskrifter, bøker mv	4 070		Driftsmaterialer	847
	Arrangementer – lokaler, bevertning mm	8 202			847
	Telefon	4 014	21	SKYLDIG OFFENTLIG AVGIFTER	
	Porto	17 123		Arbeidsgiveravgift	13 228
	Blomster og andre gaver	13 256		Skattetrekk lønn	48 388
	Tilskudd/støtte andre org	10 710		MVA oppgjørskonto	-161
	Kollektiv ulykkesforsikring	5 962			61 455
	Øreavrunding	-3	22	FORSKUDDSBETALTE INNTEKTER	
	Annonsering	500		Medlemskontingent for 2021	200 489
	Styre- og bedriftsforamlingsmøter	14 146		innbetalt i 2020	200 489
	Bank og kortgebyrer	18 381	23	ANNEN KORTSIKTIG GJELD	
		174 531		Feriepenger opptjent i 2020 for utbetaling i 2021	34 043
15	MEDLEMSBLAD				34 043
	Honorarer guider, foredrag og bistand	9 375	24	AVSETNING FOR PÅLØPTE KOSTNADER	
	Trykkeritjenester	144 234		Avsetning for diverse utgifter ikke mottatt underlag	9 411
	Kjøp rettigheter bilder, tekster mm	3 250			9 411
	Porto	149 425			
		306 284			
16	JUBILEUMSBOK				
	Porto	4 196			
		4 196			

Til årsmøtet i

Østmarkas Venner

UAVHENGIG REVISORS BERETNING

Uttalelse om revisjonen av årsregnskapet

Konklusjon

Vi har revidert Østmarkas Venners årsregnskap som viser et overskudd på kr 262 690. Årsregnskapet består av balanse per 31. desember 2020, resultatregnskap for regnskapsåret avsluttet per denne datoen og noter til årsregnskapet, herunder et sammendrag av viktige regnskapsprinsipper.

Etter vår mening er det medfølgende årsregnskapet avgitt i samsvar med lov og forskrifter og gir et rettviseende bilde av foreningens finansielle stilling per 31. desember 2020, og av dens resultater for regnskapsåret avsluttet per denne datoen i samsvar med regnskapslovens regler og god regnskapsskikk i Norge.

Grunnlag for konklusjonen

Vi har gjennomført revisjonen i samsvar med lov, forskrift og god revisjonsskikk i Norge, herunder de internasjonale revisjonsstandardene (ISA-ene). Våre oppgaver og plikter i henhold til disse standardene er beskrevet i Revisors oppgaver og plikter ved revisjon av årsregnskapet. Vi er uavhengige av foreningen slik det kreves i lov og forskrift, og har overholdt våre øvrige etiske forpliktelser i samsvar med disse kravene. Etter vår oppfatning er innhentet revisjonsbevis tilstrekkelig og hensiktsmessig som grunnlag for vår konklusjon.

Øvrig informasjon

Ledelsen er ansvarlig for øvrig informasjon. Øvrig informasjon består av styrets beretning for regnskapsåret 2020, men inkluderer ikke årsregnskapet og revisjonsberetningen.

Vår uttalelse om revisjonen av årsregnskapet dekker ikke øvrig informasjon, og vi attesterer ikke den øvrige informasjonen.

I forbindelse med revisjonen av årsregnskapet er det vår oppgave å lese øvrig informasjon med det formål å vurdere hvorvidt det foreligger vesentlig inkonsistens mellom øvrig informasjon og årsregnskapet, kunnskap vi har opparbeidet oss under revisjonen, eller hvorvidt den tilsynelatende inneholder vesentlig feilinformasjon.

Dersom vi hadde konkludert med at den øvrige informasjonen inneholder vesentlig feilinformasjon er vi pålagt å rapportere det. Vi har ingenting å rapportere i så henseende.

Styrets ansvar for årsregnskapet

Styret (ledelsen) er ansvarlig for å utarbeide årsregnskapet i samsvar med lov og forskrifter, herunder for at det gir et rettvisende bilde i samsvar med regnskapslovens regler og god regnskapsskikk i Norge. Ledelsen er også ansvarlig for slik intern kontroll som den finner nødvendig for å kunne utarbeide et årsregnskap som ikke inneholder vesentlig feilinformasjon, verken som følge av misligheter eller feil.

Ved utarbeidelsen av årsregnskapet må ledelsen ta standpunkt til selskapets evne til fortsatt drift og opplyse om forhold av betydning for fortsatt drift. Forutsetningen om fortsatt drift skal legges til grunn for årsregnskapet så lenge det ikke er sannsynlig at virksomheten vil bli avvirket.

Revisors oppgaver og plikter ved revisjonen av årsregnskapet

Vårt mål med revisjonen er å oppnå betryggende sikkerhet for at årsregnskapet som helhet ikke inneholder vesentlig feilinformasjon, verken som følge av misligheter eller utilsiktede feil, og å avgi en revisjonsberetning som inneholder vår konklusjon. Betryggende sikkerhet er en høy grad av sikkerhet, men ingen garanti for at en revisjon utført i samsvar med lov, forskrift og god revisjonsskikk i Norge, herunder ISA-ene, alltid vil avdekke vesentlig feilinformasjon som eksisterer. Feilinformasjon kan oppstå som følge av misligheter eller utilsiktede feil. Feilinformasjon blir vurdert som vesentlig dersom den enkeltvis eller samlet med rimelighet kan forventes å påvirke økonomiske beslutninger som brukerne foretar basert på årsregnskapet.

For videre beskrivelse av revisors oppgaver og plikter vises det til:

<https://revisorforeningen.no/revisjonsberetninger>

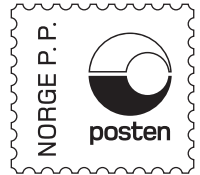
Uttalelse om øvrige lovmessige krav

Konklusjon om registrering og dokumentasjon

Basert på vår revisjon av årsregnskapet som beskrevet ovenfor, og kontrollhandlinger vi har funnet nødvendig i henhold til internasjonal standard for attestasjonsoppdrag (ISAE) 3000 «Attestasjonsoppdrag som ikke er revisjon eller forenklet revisorkontroll av historisk finansiell informasjon», mener vi at ledelsen har oppfylt sin plikt til å sørge for ordentlig og oversiktlig registrering og dokumentasjon av foreningens regnskapsopplysninger i samsvar med lov og god bokføringskikk i Norge.

Oslo, 22. februar 2021
Langseth Revisjon AS

Fredrik W. Langseth
Statsautorisert revisor

Returadresse:
Østmarkas Venner,
Postboks 85 Nordstrand,
1112 Oslo

Arrangementer Østmarkas Venner 2021

Dato	Arrangementer	Medarrangør/Guide	Annonseres
20. april	Årsmøte med lysbildeforedrag		Side 32
24. april	Dugnad med mer på Sarabråten	Sarabråtens venner	Side 20
9. mai	Guidet tur på umerkede stier i verneverdig vårskog	Helga Gunnarsdóttir	Side 21
2. juni	Guidet ettermiddagstur til Solåsen	Lise Henriksen	Nytt fra Ø nr. 2
6. juni	Guidet tur til bekker, myrer og naturskog på Haukåsen	Bente Lise Dagenborg og Helga Gunnarsdóttir	Nytt fra Ø nr. 2
7. juni	Minnestund på Sarabråten	Annonseres seinere	Nytt fra Ø nr. 2
25.-26. juni	Slåttetreff på Bøvelstad	Johan G. Ellingsen m flere	Nytt fra Ø nr. 2
27. juni	Guidet tur fra Bøvelstad til Østmarka naturreservat	Johan G. Ellingsen	Nytt fra Ø nr. 2
29. august	Guidet tur i området ved Sarabråten	Even Saugstad	Nytt fra Ø nr. 3
8. sept.	Guidet ettermiddagstur	Hanan Abdelrahman	Nytt fra Ø nr. 3
19. sept.	Guidet tur Langvannet rundt	Bjørnar Thøgersen og Helga Gunnarsdóttir	Nytt fra Ø nr. 3
16.-17. okt.	SpeiderhytteTuren 2021	Speiderne og ØV	Nytt fra Ø nr. 3
21. okt.	Sarabråten-kveld	Sarabråtens venner	Nytt fra Ø nr. 3
23. okt.	Guidet tur i Rausjømarka	Egil Engen	Nytt fra Ø nr. 3
16. nov.	Høstmøte på Skullerudstua	Annonseres seinere	Nytt fra Ø nr. 3

Støtt Østmarkas Venner via Grasrotandelen

GRASROTANDELEN

ØSTMARKAS VENNER

Organisasjonsnummer: 871278202

32774871278202